

ДИМИТАР
ЗЛАТАНОВ –
ГРАДОБОРСКИ
ЛИТУРГИЈА

Автор,
Димитар Златанов - Градоборски

Наслов,
Литургија

Воведен текст и
превод од грчки на црковно-словенски јазик,
д-р Јане Коџабашија.

Рецензент,
м-р Панајотис Сомалис, *професор*

Издавач,
Центар за византолошки студии – Скопје

Печатница,
ФОНКО

Генерален спонзор,
ФОНКО

CIP – Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”,
Скопје

783.2:281.9(497.7)

ЗЛАТАНОВ Градоборски, Димитар

Литургија, [партитура] /Димитар Златанов Градоборски; воведен текст и
превод од грчки на црковно-словенски јазик д-р Јане Коџабашија.

- Скопје: Центар за византолошки студии, 2004. –230 стр. :
ноти (невми); 30 см.

Тираж: 500. - Белешка за авторот: стр. 41. - Библиографија: стр. 43-44.

ISBN 9989-2254-0-0

1. Коџабашија, Јане
а) Литургија - православна

ДИМИТАР ЗЛАТАНОВ - ГРАДОБОРСКИ

ЛИТУРГИЈА

Воведен текст и превод
д-р Јане Коџабашија

Центар за византолошки студии - Скопје
2003

Прв дел
ДИМИТАР ЗЛАТАНОВ – ГРАДОБОРСКИ

I.

РЕФОРМАТА НА ИСТОЧНОТО ЦРКОВНО ПЕЕЊЕ

Генезата на 'новиот музички систем'

Од средината на XV-от век, со потпаѓањето на Балканскиот Полуостров под власта на Турците, ќе се влошат условите за континуиран развој на црковната музика и ќе настапи периодот на нејзиното опаѓање и назадување. Бројот на оние коишто го познаваат византиското музичко писмо станува сè помал, заради што црковното пеење ќе биде препуштено на недоволно образованите или сосема неписмените црковни пејачи. Оваа состојба ќе потрае сè до XVIII-от век, кога со првите знаци на слабеење на Осман-лиското Царство, источното црковно пеење ќе почне да заживува. Тоа е период во којшто расте интересирањето за творбите на древните песнописци. Грижливо чуваните стари ракописи во палестинските и светогорските манастири сè почесто се појавуваат во разни преписи. Како реакција на сложената и, во голема мера, з-боравена *Неовизантиска (Кукузелова) нотација*, во којашто, со текот на вековите, се јавило и големо разнообразие во запишувањето на мелодиите, некои автори на црковна музика од овој пери-од своите творби ги пишуваат со поупростено нотно писмо.¹

Според грчките музиколози, овој *период на транзиција од стариот кон новиот систем* на источно-православното пеење започнува во втората половина на XVII-от век со музичката дејност на **Хрисав Новаго**, **Герман Неон Патрон**, **Баласиј Јереј** и **Номо-филакс**, а продолжува во следниот век со црковните творби на **Даниил Протопсалт** и **Петар Берекет**², во коишто е видлива употребата на некои нови поедноставени музички знаци.

Јоан Трапезунтски (+1756) меѓу првите започнал да работи врз поедноставувањето на т.н. *Кукузелова нотација* и може да се каже, дека со неговата музичка дејност започнува првата фаза на преминот од

¹ Богоевџ, Мирчо, *Учебник по источно пеење*, Синодално издателство, 1992. p. 9.

² Moisescu, Titus, *Al cincilea sistem de notație muzicală neumatică bizantină. De la diatonism la cromatism*, Acta Musicae Byzantinae, vol III, aprilie 2001, Centrul de Studii Bizantine Iași. p. 31.

сѣариоѣ кон *новиоѣ* *сисѣем*. **Петар Пелопонески** (1730-1777), ламбар на големата црква Св. Софија во Цариград (гр. λαμπαδάριος – предводник на хорот од левата страна), го сметаат за централна личност на источната црковна музика во втората половина на XVIII-от век. Работел врз поедноставувањето на т.н. *Кукузелова ноѣација* и, како таква, ја применувал во транскрибирањето на голем број црковни творби од постарите византиски автори и во запишувањето на сопствените композиции.

По стапките на Петар Пелопонески продолжиле и **Јаков Протопсалт** (+1800), еден од најспомнуваните цариградски певци, теоретичари и учители по црковно пеење и **Петар Византиец** (+1818), прочуен учител, одличен хорски диригент и композитор, којшто со своето обемно творештво и со разјаснувањето на голем број ракописи од Св. Јован Кукузел, дал несомнен придонес во развојот на источната црковна музика.³

На почетокот на XIX-от век тројцата угледни музичари и претставници на Источната црква **Хрисант Прусенски** (Χρυσάνθος Προύσης), **Григориј Протопсалт** (Γρηγορίος Πρωτοφάλτης) и **Хурмузиј Хартофилак** (Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ), познати уште како *ѣројцаѣѣа учѣѣели* (гр. τριῶν διδασχάλων) ќе ги продолжат насто-јувањата на претходните генерации црковни музичари и во 1814 година ќе ја завршат последната голема реформа на византиското музичко писмо. На оваа поедноставена нотација, којашто за кусо време ќе го освои поширокиот балкански простор, на разни јазици (грчки, словенски, романски и др.) ќе бидат создадени бројни нови музички дела, како уште едно сведоштво за универзалниот дух на византиската уметност.

Последната реформа на византиската музика, завршена во 1814 година, некои научници за официјално објавена ја сметаат во 1821, кога се појави првата книга со теоретските поставки на Хрисант. Со оваа музичка реформа е воведен систем на солфежирање, т.н. *ѣаралаѣија* (гр. παραλλαγή од παραλλάσσω – пеење на ноти), според кој тоновите на скалата ги добиваат називите: *Па, Ву, Га, Ди, Ке, Зо, Ни* (ре, ми, фа, сол, ла, си, до). Со оваа т.н. хрисантова реформа утврдени се трите основни видови на музички скали: *дијаѣѣонскаѣѣа*, *хромаѣѣскаѣѣа* и *енхармонскаѣѣа*, а одредени се и трите вредности на *сѣѣѣеноѣѣ* во дијатонската скала: *ѣолем, среден и мал*.⁵ Дефинирани се и четирите *сѣѣѣилови* (начини) на

³ Χρυσάντου, Μεγά θεωρητικὸν τῆς βιζαντινῆς μουσικῆς, Ἀθῆναι, 1976-1977.

⁵ Коцабашија, Јане, *Јоан Хармосин-Охридски: Пасхалија*, Унија за култура, Скопје, 1999. р. XXI-XXII.

црковно пеење: *реципиаиивен, ирмолошки, сѝихириариски и ѝаѝадикиски*. Со новата реформа на источно-православното пеење значајно е редуциран бројот на знаците коишто покажуваат движење на тоновите нагоре и надолу, особено на знаците за динамика и импресија (израз),⁶ а систематизирани се и знаците за модулација и алтерација - т.н. *фѝори* (гр. φτορά – урива, расипува, во музичка смисла: промена, алтерација).

Новиот систем, воведен со музичката реформа на *ѝројцаѝа учѝѝели* не е само ревизија на *Неовизанѝиската* (*Кукузеловаѝа*) *ноѝаѝија* и на комплицираниот систем од знаци, којшто се однесува на начинот на изведбата. Повеќе од тоа, тој претставува прв обид во историјата на византиската музика, тонскиот систем да се постави врз рационална основа. Двете теоретски дела на Хрисант, со коишто е воведен стандардизиран систем на тонските височини, претставуваат појдовна основа за денешново сфаќање на модалноста на источната црковна музика.⁷

Тројцаѝа учѝѝели

Некои музиколози-византолози се на мислење, дека реформата на источното црковно пеење, всушност, започнала со музичката дејност на **Георгиј Критски** (+1814), еден од најголемите теоретичари и композитори на своето време. Како угледен учител по источно црковно пеење, Критски создал цела генерација композитори и псалти. Меѓу другите, кај него учеле и споменатите носители на последната музичка реформа на источното црковно пеење од 1814 год. - Григориј и Хурмузиј.

Композициите на Георгиј Критски биле печатени во бројни црковно-музички книги на разни јазици (грчки, словенски, романски) и по неговата смрт, во текот XIX-от и почетокот на XX-от век, па така и во псалтиките на Јоан Хармосин-Охридски, Димитар Златанов-Градоборски, Калистрат Зографски и др.

Умира истата 1814 година, кога Цариградската патријаршија за официјална и задолжителна во источно-православното пеење ја прогласи новата музичка нотација на Хрисант, Григориј и Хурмузиј.

Хрисант Прусенски (+1843), некогашниот ученик Петар Византиски (+1818), со своето широко образование и со позицијата на архимандрит при Цариградската патријаршија, уште на самиот почеток,

⁶ Panțiru, Grigore, *Notația și ehurile și ehurilemuzicii bizantine*, Editura muzicală a uniunii compozitorilor, București – 1971. p. 175.

⁷ Makris, Eustathios, New Saund 16, *The significance of pitch in the “new method” of greek church music*, Belgrade, 2000. p. 88.

како да бил предодреден за предводник на реформаторската група. Ги владеел латинскиот и францускиот јазик и бил добар познавач на европската и на арапската музика, а зачуваните податоци говорат дека свирел на некои ориенталски инструменти со жици. Подготвувајќи се за претстојната реформаторска задача, Хрисант патувал на исток и во разни библиотеки со особен интерес ги проучувал теориските дела на источното црковно пеење, почнувајќи од оние на Св. Јован Дамаскин, па сè до граматиките на современите автори.

Во времето кога уште бил архимандрит во Цариградската патријаршија, Хрисант бил наклеветен за нешто од противниците, заради што времено бил испратен во Тракија. И во такви околности, истрајниот Хрисант продолжил да истражува и да работи врз новата теорија на источното црковно пеење. За таа цел, основал и училиште за црковни пејачи, во коешто предавал по *новиоѝ сисѝем*.⁸ Од ова може да се заклучи дека Хрисант бил активен учесник во актуелните музички настани и дека бил голем поборник за осовременување на црковното пеење и на музичкото писмо, уште пред да биде ангажиран на реформата.

Хрисант, духовниот предводник на реформаторската група, своите теориски поставки за *новиоѝ сисѝем* ги образложил во двете капитални дела: *Вовед во ѝеоријаѝа и ѝрактѝикаѝа на исѝочноѝо црковно ѝеене* (Εισαγωγή εἰς τὸ θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς) - издадено во Париз, 1821 год. и *Оѝширна ѝеорија на црковнаѝа музика* (Θεωρητικὸν μέγα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς), Трет, 1832.

Како веќе угледен духовник и теоретичар, во 1820 година бил хиротонисан за митрополит на Дирахион, а најпосле стана и митрополит од Мадит. Умира во 1843 година.

Григориј Протопсалт - Левитски (1777-1822) е роден во Цариград во свештеничко семејство. Уште во најраната младост родителите го дале на воспитување кај некој си архимандрит **Јеремиј Критски**, кај кого ги совладал основите на црковно читање и пеење. Своите музички знаења Григориј ги продлабочил кај тројцата најпознати цариградски учители по црковно пеење: Јаков Протопсалт, Георгиј Критски и Петар Визан-тиец, кај коишто учеле најпознатите претставници на источното црковно пеење од првата половина на XIX-от век.⁹

⁸ Богоевѝ, М. Мирчо, , *Учебник ... op. cit. p. 97.*

⁹ Παπαδόπουλος, Γεώργιος, Ι., *Ιστορικὴ ἐπισχόπισις τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς*, Ἀθῆναι, 1904. p. 105-107, 137.

Роден е на островото Халки во близината на Цариград. Како и Григориј, и Хурмузиј црковно пеење учел кај Георгиј Критски. Во 1813 година е назначен за шеф на канцеларијата, архивар на Цариградската патријаршија, т.н. хартофилакс (гр. χαρτοφίλαξ - надзирател на документација) и за директор на патријаршиската печатница. Во периодот од 1815 до 1821 година заедно со Григориј предава практика на црковното пеење во патријаршиското училиште во Цариград.

Како одличен познавач на старите музички нотации, Хурмузиј Хартофилакс ги протолкувал на *новиоѝ сисѝем* творбите на византиските композитори, почнувајќи од древните, па сѐ до современите, кои во 70 томови се чуваат во цариградскиот метох на *Божииѝ гроб*.¹¹

Хурмузиј своите многубројни композиции ги издал во два тома насловени како *Анѝололоѝиски зборник* (Ταμεῖον Ἀνθολογίας) во Цариград, 1824 година.¹² Од него се сочувани и бројни други творби во разни словенски и романски зборници. Како композитор е застапен во зборникот “*Пасхалија*” на Јоан Хармосин-Охридски со една *краѝима* на VIII ѝлас, а во зборникот “*Исѝочно црковно ѝеење*” на Калистрат Зографски и на монасите од светогорскиот манастир “*Зоѝраф*”, со три *херувики* на *ѝрви*, *ѝрешѝи* и *шешѝи* глас и *Блажен Муж* на *осми ѝлас*.

Умрел во своето родно место на островот Халки, крај Цариград, во 1840 година.

За исѝочноѝо црковно ѝеење

Во некои музички средини сѐуште постојат мислења, дека црковното пеење од византиската традиција е синоним за грчкото црковно пеење. Ваквите сваќања за источното црковно пеење произлегуваат од непознавањето на неговиот историски развој. Точно е само тоа, дека на поширокиот географски простор на Источната црква најдолг период се пеело на грчки јазик, односно, дека овој јазик долго бил во употреба и во многу негрчки земји. Но, ниту тогаш, ниту подоцна, кога ова црковно пеење почна да се создава и да се практикува и на редица други јазици, источното црковно пеење не му припаѓало само на еден народ, ниту, пак, само на едно време и не е создадена еднаш за секогаш.

Византиската црковна музика во својот историски развој вршела влијанија, но, и самата била подложна на различни влијанија однадвор, а

¹¹ Богоевѝ, Мирчо, *Учебник...* op. cit. p. 96.

¹² Αλιγιζάκης, Ε. Αντώνιος, *Μελοδήματα άσκήσεων λειτουργικῆς*, Εκδόσεις: Γ. Δεδούση, Θεσσαλονίκη, 1992. p. 27.

често била и во искушение да се сообразува со разни историско-социолошки и општествено-политички околности. Како и сите големи уметности, така и православната христијанска музика, имала бавен и долготраен еволутивен процес, на којшто можеле да влијаат само високоучени и надарени поединци од редот на Црквата и на право-славните народи. Може да се каже, дека универзалниот карактер на оваа религиозна уметност, во најголема мера е резултат на индивидуалните напори на голем број нејзини создавачи и интерпретатори, коишто им припаѓале на разни народи, меѓу кои и на македонските Словени.

Важен аспект на ова прашање е влијанието на фолклорната музика врз развојот на византиското црковно пеење, особено на музиката на арапските и источните народи. Впрочем, **Св. Јован Дамаскин** својот *осмогласник* го дефинирал врз основа на разните музички идиоми, коишто се создавале и негувале на разни територии, од разни народи. Во оваа смисла, современата наука со право го истакнува фактот дека Св. Јован Дамаскин, како Сириец, во изборот на *гласовиѝе* и на разните видови напеви за својот *осмогласник*, не можел да се дистанцира од некои карактеристики на сириската фолклорна музика. Во овој контекст треба да се споменат и “варварските елементи”, како што се наречени словенските фолклорни мотиви, коишто **Св. Јован Кукузел** ги внесувал во своите црковни композиции. Од оваа гледна точка, не се без основа и мислењата, дека со потпаѓањето на Византија под отоманската власт, во источното црковно пеење навлегле и други ориентални музички елементи.

Конечно, црковната музика од византиската традиција не можела да го одбегне и влијанието на европската музика, коешто особено било силно во XIX век во периодот на Романтизмот. Во храмовите на големите центри на православната христијанска уметност сè повеќе се воведуваа хорски ансамбли и хармонизирани црковни напеви во стилот на европската музика. Како резултат на ова влијание, реформаторите на источната црковна музика Хрисант, Григориј и Хурмузиј во својот *нов систем* вклучија некои искуства на европската музичка теорија, како што се: воведувањето едносложни имиња на тоновите, солфежирањето, т.н. *пиралагија*, обидот да се определи апсолутната висина на тонскиот систем и др.

II.

ПРЕРОДБЕНСКИТЕ ПРОЦЕСИ ВО МАКЕДОНИЈА

Борбата за словенски бо̀гослужбен јазик

По укинувањето на Охридската архиепископија во 1767 година и потпаѓањето на нејзините епархии под јурисдикција на Цариградската патријаршија, грчкото влијание сред македонскиот народ се засилува уште повеќе и грчкиот јазик постепено се наметнува како доминантен во сите сфери на општественото живеење. Процесот на елинизација во македонските градови особено зема замав во почетокот на XIX-от век, со преродбата на грчкиот народ и создавањето на грчката буржуазија, кога покрај влашките и еврејските граѓански слоеви, беше ги зафатил и скоропојавените граѓански елементи од побогатите словено-македонски семејства.¹³ И формирањето на македонската интелигенција во првата половина на XIX-от век не може да се из земе од тоа силно влијание.¹⁴ Ова од причини што грчките трговци уживаа посебни привилегии, а дру-го, што импонираше повисоката грчка култура и истенченост. Како последица на ова, во текот на првата половина на XIX-от век младите Македонци сè повеќе заминуваат да се школуваат на високите школи во Атина, Јанина и во други грчки градови.¹⁵ Со враќањето во родните места во Македонија, тие најчесто стануваа учители по грчки јазик и пропагатори на елинската култура.

Со подемот на општествено-политичкиот и на културниот живот во Македонија, се појавуваат првите никулци на македонската буржуазија. Кај одделни нејзини поистакнати претставници се појавуваат првите призраци на македонска национална свест. Тие сè погласно ја изразуваат потребата за ослободување од грчкото влијание, кое веќе беше сосема завладеало со општествено-политичкиот, религиозно-просветниот и со културниот живот во Македонија. Со зајакнувањето

¹³ Трајановски, Александар, *Бу̀гарската ѐгзархија и македонскиот национално ослободително движење (1893-1908)*, Култура, Скопје, 1982. р. 16.

¹⁴ Конески, Блаже, *За македонскиот литературен јазик*, Култура, Скопје, 1967. р. 153.

¹⁵ Татаровска Ленка, *Јанаки Г. Сирезов - Преродбеник и фолклорист*, сп. Современост, бр. 1-2, Скопје, 1994. р. 74.

на младото македонско граѓанство и на неговата интелигенција, се појавуваат и организирани движења насочени против употребата на грчкиот јазик во училиштата и во црквите и против туторството на Цариградската патријаршија. Во светлината на овие настани, малубројната македонска интелигенција сè погласно ја истакнува неопходноста од возобновувањето на Охридската архиепископија.

Сите овие стремежи коишто со текот на времето прераснаа во организирана борба за сопствена автокефална црква, својата кулминација ја достигнаа во шеесетите години, означувајќи го почетокот на Преродбата на македонскиот народ. Во бројни населени места и градови во Македонија се формираат црковно-училишни општини, од каде што се води отворена борба против асимилаторската политика на Цариградската патријаршија. Меѓутоа, поради делувањето на низа надворешни и внатрешни фактори, напорите на македонското граѓанство за основање на своја посебна црква останаа без посакуваниот резултат. Всушност, како после-дица на одредени културно-социолошки околности, овие настојувања се слеале во сличната борба на бугарската буржуазија.¹⁶

Имено, борба за ослободување од стегите на Цариградската патријаршија, започната нешто порано, води и бугарскиот народ, којшто се наоѓа под истиот јарем на турското политичко и на грчкото духовно ропство. Борбата против истиот непријател ги упатил кон заеднички настап и бугарската и македонската буржуазија, пред сè, поради блискоста на двата народа по словенското потекло и јазикот. Бројно и економски посилна, бидејќи нејзиниот развиток беше појден значително понапред, бугарската буржуазија, на крајот, црковното прашање на Македонците го идентификува со своето - бугарското, претставувајќи го како стремеж и желба на македонскиот народ за добивање на заедничка национална црква. Поради тоа, за поголемиот дел од македонскиот народ, којшто, малку подоцна, со основањето на егзархијата во 1870 година во Цариград, ќе влезе под нејзина јурисдикција, ова практично значело заменување на една црковна власт со друга.¹⁷

¹⁶ Трајановски, Александар, *Бугарската егзархија*.... op. cit. p. 20, 21.

¹⁷ Трајановски, Александар, *Бугарската егзархија*.... *ibidem*. p. 21.

Романтизмот во Македонија

Во текот на целиот XIX-ти век европскиот романтизам со својата наталожена емоционална и интелектуална енергија,¹⁸ дава силни импулси за коренити промени во сите сфери на општественото живеење и создаде теоретска основа и естетски критериуми за новите сваќања за културата и слободата на творештвото. Како што ќе покажат и подоцнежните историски текови, романтизмот не настана истовремено во сите земји, ниту од исти побуди, тој ниту е условен од исти причини, ниту е само општествена, политичка или културна појава, којашто во сите земји и во времето на појавувањето и развивањето била истоветна. Бидејќи не бил исклучиво културен феномен, романтизмот во некои земји мошне лесно се врза за одреден политички развој.¹⁹ Во многу земји кои сèуште беа под туѓо политичко владеење, како што беше случајот со повеќето балкански земји под власта на Отоманската Империја, идеите на романтизмот беа силен поттик да започнат процесите на будење на народите и создавање на нациите и на националните култури.

Источно-православната црква, како носител на духовниот и културно-просветниот живот на народите, не остана надвор од овие општествени процеси. Сообразувајќи се со духот на времето, во тие револуционерни движења Црквата станува конститутивен сегмент на тие новоформирани општествени заедници, заради што дефинитивно го добива атрибутот *национална*. Дури и повеќе од тоа: кај оние православно народи коишто во тој период, преку разни форми на отпори, движења и вооружени востанија, веќе беа создале, или беа на пат да создадат свои држави, Црквите, без исклучок, беа главните иницијатори или носители на тие националноослободителни движења. Од редовите на Црквата произлегуваа бројни личности, коишто ги поттикнуваа и насочуваа тие стремежи за преродба и за економска и духовна слобода.

Заради одредени општествено-политички околности во рамките на Отоманската Империја, кај некои балкански и прибалкански народи, како што се српскиот, грчкиот и романскиот, националната преродба започна значително порано - уште на почетокот на XIX-от век. Ова, сосема разбирливо, влијаеше поттикнувачки на преродбенските процеси во Македонија, каде, заради нејзиниот позабавен економско-политички и културен развој, ќе започнат неколку децении подоцна.

¹⁸ Gluscevic, Zoran, *Romantizam*, Obod, Cetinje, 1967. p. 7.

¹⁹ Gluscevic, Zoran, *Romantizam*,*ibidem*. p.7.

Иако борбата на македонскиот народ за создавање на своја држава и автокефална црква, во овој историски период, како што е познато, не ги донесе посакуваните резултати, духот на Охридската архиепископија, укината во 1767 година, во народот и кај носителите на духовниот живот во Македонија остана жив. Имено, тоа беше оној непресушен извор од којшто се црпеше моралната сила за поттикнување на Преродбата, а во тие рамки и на револуционерните движења за ослободување на македонскиот народ од политичкото и од духовното ропство и за неговиот самостоен културен развој.

Под влијание на новиот романтичарски концепт на уметничкото создавање, во своите црковно-музички творби создадени во духот на византиската традиција, авторите внесуваа и мотиви од традиционалното народно творештво. Како резултат на оваа појава, во процесот на буђењето и преродбите на народите и создавањето на нациите и на националните култури во XIX-от век, источното црковно пеење кај поедини православни народи, меѓу кои и кај македонскиот, добива одредени национални обележја.

Кога станува збор за црковното пеење во Македонија во XIX-от век и за разните околности што влијааа врз неговиот историски развој, треба да се одбележи влијанието на европската, поконкретно, на руската световна и религиозна музика, коешто се манифестира преку воведувањето на четиригласни хорски ансамбли во црковниот ритуал. Оваа хетерогеност во црковно-музичката практика на територијата на Македонија кон крајот на XIX-от век, како што наведува македонскиот музиколог Драгослав Ортакoв, не била сфатена како негативен белег, туку како своевидно збогатување на религиозниот обред и како средба на традиционалното црковно пеење со нови видови на духовна музика.²⁰

Ваквото “европско” збогатување на црковната музика, во наредните децении, меѓутоа, ќе се покаже како нејзино осиромашување. Хармонизирани според правилата на темперираниот европски дурско-молски систем за разни хорски ансамбли, црковните напеви од византиската традиција ќе ги загубат своите суптилни вредности и значења коишто ги имаа во *осмогласничој* на Св. Јован Дамаскин. Покрај четврттонската и другите вредности на интервалот секунда застапени во хроматскиот и енармонскиот вид скали, ќе исчезнат и повеќе карактеристични *гласови* и нивните варијанти од *Окџоихој*. Непознавајќи ги спецификите на Дамаскиновиот систем од *осум гласови*, компози-

²⁰ Ортакoв, Драгослав, *Ars nova Macedonica*, Македонска книга, Скопје, 1986. p. 102.

торите од европска провиниенција, со своите хармонски средства, сакајќи да ги надградат црковните мелодии од византиската традиција, најчесто ги обезличуваа, бришејќи им ги основните атрибути и препознатливиот византиски карактер.

Но, и покрај ова силно влијание на европската световна и духовна музика во XIX-от век, благодареејќи на вековната традиција и на перманентното влијание на светогорските манастири, религиозната музика во Македонија си го задржа својот основен карактер и остана во духот на византиската традиција. За жал, овој со векови непрекинат развој на црковното пеење на територијата на денешната Република Македонија, насилно е прекинат непосредно по завршувањето на Првата светска војна. Традиционалното црковно пеење, во делот од територијата на Македонија којшто потпадна под српска власт, ќе биде исфрлено од употреба и ќе биде воведено *српскојто народно црковно пеење*. Тешко е да се сфати, но, овие состојби не се променија ниту во 1944 година, кога беше создадена македонската држава, ниту во 1967, со осамостојувањето на Македонската Православна Црква. До денешни денови - на прагот на XXI-от век, на територијата на Република Македонија сèуште е во официјална употреба *српскојто народно црковно пеење*, т.н. мокрањчево пеење.²¹

Релациите со црковнојто пеење во Бугарија

Како средина со повисоко ниво на културниот живот, Бугарија отсекогаш била привлечна, особено за македонските граѓански и интелектуални кругови во преродбенскиот период. Тогаш и таму, тие наоѓале прибежиште и нов поттик за своите ослободителни идеи и за јакнење на стремежите за враќање на словенскиот јазик во црковната богослужба и на народниот говор во училиштата. Поединци од македонската интелигенција, дури го застапуваа мислењето дека треба да се создаде заеднички јазик за Бугарите и Македонците, еден среден јазик, во кој да бидат подеднакво застапени и бугарските и македонските јазични особености. Сосем природно дојде до координација на напорите во таа борба, која едновременно се водеше во двете словенски земји под турска власт - Бугарија и Македонија, и врз таа основа, до ориентација кон една заедничка кауза, да се извојува самоуправа за словенското население во Турција.²²

²¹ Коџабашија, Јане, *Преродбенскиот аманет за сојсјивено црковно пеење*, Премин, год. I, Скопје, април, 2001, број 2, р. 60.

²² Конески, Блаже, *За македонскиот....* op. cit. p. 89, 90.

Блискоста на говорните јазици и користењето на заедничкиот словенски како црковен јазик во македонската и бугарската богослужба на овие простори, кои отсекогаш влегувале во сферата на силното грчко влијание, беа околности во коишто црквното пеење на овие два народи се развиваше во духот на источното црковно пеење, без некои суштински разлики. Треба да се нагласи, дека овде станува збор за црквното пеење коешто го негувале, создавале и застапувале учените црковно-музички творци од Македонија и Бугарија, оние коишто беа во тек со развојот на источното црковно пеење и со неговите реформи.

Во овој контекст, важно е да се каже, дека еден значаен дел од македонските композитори на црковна музика од втората половина на XIX-от век, повремено или подолг временски период живееле и создавале во бугарските духовни простори. Така, некои од нив, со своите печатени книги на црковна музика, коишто циркулирале на поширокиот простор, истовремено имаат заслуга за развојот на црквното пеење и во Бугарија и во Македонија. Или со други зборови, формирајќи се под слични околности и бивајќи перманентно под истото директно влијание и во сенка на грчкото црковно пеење, македонското и бугарското црковно пеење во XIX век се развивале паралелно, на истиот црковно-словенски јазик и во истите теоретско-естетски насоки на византиската црковна музика. Од овие позиции не е тешко да се разбере спонтаното здружување на двата словенски народи, македонскиот и бугарскиот, во заедничка борба за ослободување од долготрајната духовна потчинетост на Цариградската грчка патријаршија.

Од друга страна, во музичките ракописи, печатените книги на црковно-словенски јазик и во учебниците по црковно пеење од овој и од подоцнежниот период, како бугарските, така и македонските, нема отстапувања од хрисантовата граматика на источното црковно пеење. Според тоа, освен за некои сродни настојувања во црквните композиции да се внесуваат елементи од сопствениот музички фолклор (како своевидна творечка насоченост под влијание на европскиот романтизам), со што црквното пеење добива одредени регионални обележја, за некои други посуштествени разлики меѓу бугарското и македонското црковно пеење (во периодот до Првата светска војна), не може да стане збор.

Хрисанџовата музичка реформа во Македонија

Хрисантовата нотација, како што во научниот свет се нарекува музичкото писмо, воведено со последната реформа на источната црковна музика во 1814 година, претставува успешна синтеза на претходните фази на византиската невматска нотација и на некои искуства од теоријата на западната музичка нотација. Заради нејзините неспорни предимства во поглед на практичната примена,²³ ова невматско писмо наиде на широко прифаќање од црковните пејачи на поширокиот балкански простор во XIX-от век.

Се покажаа оправдани сите очекувања на Цариградската патријаршија, дека со усвојувањето на новата нотација на Хрисант, ќе се воспостави повисок степен на контрола и усогласеност во применувањето на традиционалното црковно пеење и дека ќе се обедини раздробениот духовен простор на Источната православна црква под отоманско владеење.

Судејќи според зачуваните музички ракописи, воведувањето на *новиот музички систем* на Хрисант во црковната практика на територијата на Македонија во првата половина на XIX-от век, се остварува, речиси, исклучиво на грчки јазик. Наидувајќи на општо прифаќање од македонските црковни пејачи, кон средината на истиот век, овој универзален музички систем ќе послужи и како медиум за постепено заменување на грчкиот јазик со словенскиот. Во овој период се појавија првите ракописи на црковно-музички зборници со паралелна застапеност на двата јазика - грчкиот и словенскиот: во почетокот со грчка ортографија, а подоцна со сè поизразена употреба на словенското писмо. Всушност, оваа новосоздадена ситуација како да ги засили стремежите на преродбениците за враќање на словенскиот јазик во црковната богослужба и на народниот говор во училиштата.

Најстариот познат ракопис со новата музичка нотација пронајден на територијата на Македонија, охридскиот *Ирмолоџион* од 1818 год., се појавил само четири години по објавувањето на Хрисантовата реформа. Како и целокупната црковно-религиозна литература сочувана од овој период на територијата на Македонија, така и овој охридски зборник е напишан на грчки јазик и содржи творби од најголемите грчки автори на црковна музика од XVIII-от и почетокот на XIX-от век.

И подоцнежните ракописи и печатени книги со хрисантовата музичка нотација коишто се појавуваат во македонските црковни

²³ Динев, Петър, *Ръководство* ... op. cit. p. 16.

простори, се со текстови на грчки јазик. Ваквата ситуација којашто е карактеристична за првата половина на XIX-от век, периодот на целосна доминација на грчкиот јазик, започнува да се менува кон средината на истиот век. Со постепеното национално осознавање на Македонските Словени под влијание на идеите на европскиот Романтизам, општествено-политичкиот и културниот живот во Македонија сè повеќе добива “словенски” карактер. Меѓу носителите на овие преродбенски идеи за враќање кон сопствените културни вредности, кон народниот говор и богослужба на црковно-словенски јазик во духот на Климентовата традиција, среќаваме и голем број претставници на црковниот живот во Македонија. Некои од нив имаат значајна улога, како во развојот на црковното пеење од византиската традиција, така и во остварувањето на вековните народни идеали во преродбенскиот период.

Еден од најзначајните претставници на источната црковна музика во постреформаторскиот период, којшто од средината на XIX-от век се определи за фронтот на Националната преродба во Македонија и стана предводник на борбата за словенски јазик во црковната богослужба, е Димитар Златанов - Градоборски.

III.

ДИМИТАР ЗЛАТАНОВ – ГРАДОБОРСКИ (+1887)

Словенски и грчки извори на податоци

Податоците за животот и дејноста на Димитар Златанов се мошне скудни. Во литературата од преродбенскиот период се среќаваат малку податоци за него. Цитирајќи еден напис од солунскиот дописник на в. “Право” од 1873 година, бугарскиот византолог **Иван Снегаров** во својата книга *Солунъ во бѣлѣарската духовна култура*, од 1937 г., патем го споменува и *солунскиот пророк Димитриј “Булѣараки”*.²⁴ Засега, тоа е првата пишана трага во една словенска книга за Димитар Златанов-Градоборски. Првиот поопширен текст кој досега претставуваше и основен извор на податоци за сите подоцнежни навраќања на бугарските и на македонските музиколози на Градоборски е статијата на **Христо Шалдев - Димитар Златанов Градоборчејо**, објавена во 1939 год. во списанието *Народенъ Сѣражъ*.²⁵ Во следната 1940 година, користејќи го овој извор, во својот *Учебник по источно пеене*, пловдивскиот учител **Мирчо М. Богоев** дава основни податоци за животот и музичката дејност на Димитар Златанов - Градоборски.²⁶ Дваесетина години подоцна бугарскиот византолог со потекло од Македонија **Петар Динев**, ја напиша студијата *Прочути црковни певци-бѣлѣари* во којашто соодветен простор му посветува и на Димитар Златанов.²⁷ Во македонската музичка наука единствениот текст за Градоборски го објави **Драгослав Ортаков** во списанието *Македонска музика* број 3, во 1981 година.²⁸

²⁴ Снегаровъ, И(ван), *Солунъ во бѣлѣарската духовна култура*, Придворна печатница, Софија, 1937. р. 85.

²⁵ Шалдевъ, Христо, *Димитар Златанов Градоборчејо*, сп. Народенъ Стражъ, бр. 3, Софија, 1939.

²⁶ Богоевъ, М. Мирчо, *Учебник ...* ор. cit. р. 101.

²⁷ Динев, Петър, *Прочути црковни певци-бѣлѣари*, с. Бѣлѣарска музика, бр.1. Софија, 1963. р. 29-33.

²⁸ Ортаков, Драгослав, с. *Македонска музика* / 3 “Димитар Златанов-Градоборски”, Скопје, 1981. р. 15.

Не се побројни и грчките извори на податоци за животот и музичката дејност на Димитар Златанов – Градоборски. Иако станува збор за сосема кратки информации, тие содржат важни податоци за Градоборски, со кои донекаде се расветлува неговиот животен пат и музичката дејност. Најстар извор претставува книгата на цариградскиот историчар **Георгиос Пападопулос** *Прилози кон исџоријаџџа на црковнаџа музика* (*Συμβολαί εџς τџн џστορίαν παρ' џμџν џκκλησιασιαστικџς μουσικџς*) од 1890 година,²⁹ кои го цитираат современите грчки византолози: **Антониос Е. Алигизакис**,³⁰ **Олимпија Н. Толика**,³¹ и **Георгиос И. Хаситеодорос**.³²

По неодамнешното пронаоѓање на неговиот музички зборник на грчки јазик *Прирачник за џсалџџ* (*Εγχόλπџџџ џεροφάлтџџ*), печатен во 1886 година во Солун, во којшто се наоѓаат повеќе десетици негови творби, како и адаптирани, скратени и толкувани композиции од други автори,³³ Димитар Златанов - Градоборски се потврди како еден од значајните претставници на источното црковно пеење од XIX-от век.

Еџизоди од неџовиоџџ живоџџ

Димитар Златанов - Градоборски е роден во големото македонско село Градобор (гр. Πεντάλοφος), Солунско, некаде кон крајот на XVIII-от, или на самиот почеток на XIX-от век. Основно образование добил на грчки јазик во своето родно место. Од најрана возраст малиот Димитар започнал да пее во локалната црква, каде што, благодарение на музичката и на необично убавиот глас, го совладал црковното пеење до совршенство. Подоцна, кога почувствувал дека е добро подготвен како црковен пеач, одлучил да замине за Солун, каде што, по положениот приемен испит, бил поставен за *џроџџџсалџџ* на катедралната црква. Се споменува, дека бил пеач во црквите *Св. Никола*, *Св. Аџанас* и во *Св.*

²⁹ Παπαδόπουλος, Γ., *Συμβολαί εџς τџн џστορίαν παρ' џμџν џκκλησιασιαστικџς μουσικџς*, Έν' Αθџναις, 1890, p. 486.

³⁰ Αλιγιζάκις, Ε. Αντώνιος, *Μελοδџματα άσκησεων λειτουργικџς*, Εκδόσεις: Γ. Δεδούση, Θεσσαλονџκη, 1992, p. 33.

³¹ Τοлика, Ν. Ολυμπια, *Επιτομο Εγχυκλοπεδџκο λεџικο της βυζαντινης μουζικης* Ευρωπαϊχο κεντρο τεχνης, Αθџνα, 1993.

³² Χατζџθεοδώρου, Ι. Γεώργιος, *Βιβλιογραφία τџς βυζαντινης џκκλησιαστικџς μουσικџς*, *Περ. Α'* (1820-1899) Πατριαρχџκџν џδρυμα πατερικџν μελετџν Θεσσαλονџκη, 1998, p. 177-178.

³³ Βουλγαράκη, Δημήτριος, *Εγχόλπџџџ џεροφάлтџџ*, τυποгр. Μακεδονџα, Θεσσαλονџκη, 1886.

Мина, којашто еден подолг период била позната како црква на солунските Македонци. Верниците се восхитувале од неговиот глас, а љубителите на убавото црковно пеење доаѓале од сите страни на градот за да го слушаат. Набргу станал познат и надвор од Солун и често бил канет и во други градови, да учествува во архиерејски црковни служби. Неговата слава на голем псалт од Македонија се проширила на поширокиот балкански простор.³⁴

Свесен за своите несекојдневни музички и гласовни потенцијали, Димитар Златанов - Градоборски започнал и самиот да си пишува музички творби, во коишто ќе можат да дојдат до израз необично големиот дијапазон на неговиот глас и убавите тонови во високиот регистар. Но, набргу увидел дека за тоа му се потребни пошироки теоретски знаења како и познавање на основите на компонирањето. Според некои податоци, своето музичко образование Димитар Златанов ќе го продолжи во Цариград, најголемиот центар на источното црковно пеење.

Според **Олимпија Н. Толика**, грчка писателка и византолог, Димитриос Вулгаракис (името под коешто е познат Димитар Златанов - Градоборски во грчката историографија и во источната црковна музика) бил ученик на *ἱεροψαλτῶν училиσσει* - Хрисант, Григориј и Хурмузиј, творците на *новиоῦ σιστῆμ* на источното црковно пеење.³⁵ Поаѓајќи од овој податок, може да се заклучи дека Вулгаракис (Димитар Златанов) источно црковно пеење учел во *Πατριјаршиσκοῦ училиσσει* во Цариград, во периодот помеѓу 1815 година, кога е формирано, и 1821 година, кога, заради востанието во Грција против турското ропство, прекинало со работа. Во ова училиште, коешто било најпрестижно во целиот источно-православен свет, Вулгаракис музичка теорија учел кај Хрисанта, а практиката на источното црковно пеење ја усвршувал кај Григорија и Хурмузија.

По кој пат продолжил животот на Димитриос Вулгаракис по завршувањето на *Πατριјаршиσκοῦ училиσσει* во Цариград? Може само да се претпостави, дека младиот псалт со дооформени музички студии кај *ἱεροψαλτῶν училиσσει* - Хрисант, Григориј и Хурмузиј, секако дека имал храброст и одважност да го избере маестралниот пат, кој водел до најголемите метрополи на црковната уметност од византиската традиција. Еден од центрите за којшто ќе остане сврзан во текот

³⁴ Динев, Петър, *Прочути църковни певци-българи*, с. Българска музика, бр.1. Софија, 1963. р. 29-33.

³⁵ Толика, Ν. Ολυμπια, *Επιτομο Εγхυχλοπεδικο λεξιχο ...* op. cit.

на целиот свој живот е Солун. Како што ќе покажат подоцнежните настани, од овој град, Димитриос Вулгаракис, со своите музички предиспозиции и со одличното образование, ќе се издигне меѓу најголемите творци и исполнители на источно-православното пеење во XIX-от век.

Постои едно предание, според кое, кога славата на Димитар Златанов (Вулгаракис) се разнесла низ целата Отоманска Империја, *Смирненскиоѝ ѝроѝоѝсалѝ* нарочно дошол во Солун за да го слушне. Откако ги проследил *воскреснаѝа вечерна, уѝренаѝа* и *св. лиѝурѝија*, тој му предложил на Вулгаракис (Градоборски) на негов трошок заедно да заминат за Смирна, за да се натпреварува во тамошната катедрална црква со други истакнати псалти. Градоборски го прифатил овој предизвик. Кога пристигнале во Смирна, катедралната црква не можела да го собере сиот народ, којшто дошол да го слушне славниот псалт. Воодушевените слушатели останаа без здив од звучноста и од пријатната боја на неговиот глас, како и од необично високите тонови, какви што ниту еден од другите пејачи не можел да испее. Димитар Златанов пеел и во други смирненски цркви, насекаде жнеејќи само успеси, заради што бил и богато даруван.

Но, преданието за славниот псалт од Градобор не завршува тука: од Смирна Вулгаракис и *Смирненскиоѝ ѝроѝоѝсалѝ* заедно заминале за Атина, за да го покаже и таму своето мајсторство. Според преданието, во овој град живеела некоја жена, којашто се прославила со своите убави изведби на црковни песнопенија. За да се покажат гласовните квалитети и неверојатно високите тонови со коишто располагал Димитар Златанов - Градоборски, бил организиран натпревар со атинската певица. Напрегајќи се да достигне некои, дури и за него, многу високи тонови, дошло до излевање крв од грлото на големиот псалт. Но, овој непријатен случај не оставил последици по кариерата на Вулгаракис. По кусо лекување, гласот наполно му се возобновил и, на радост на многубројните љубители на убавото црковно пеење, славниот протопсалт можел повторно да застане на црковната певница.³⁶

Во недостаток на поверодостојни податоци за животот и за музичката дејност, ова предание за славниот Вулгаракис мошне често се среќава во писанијата за него и секогаш со понекои нови детали, а неретко и во различни варијанти.³⁷ Но, сите тие написи имаат нешто

³⁶ Динев, Петър, *Прочути ...* op. cit. p. 30-31.

³⁷ Богоевѝ, М. Мирчо, *Учебник ...*op. cit. p. 101.

заедничко: говорат за голем протопсалт со феноменални гласовни можности, со распон на гласот од цели три октави, за ненадминат пеач чијашто слава се пронесла низ целата Империја итн. Од сево ова може да се заклучи, дека Градоборски навистина бил голем протопсалт, којшто со своето слаткогласно пеење ги воодушевувал православните верници во голем број храмови на поширокиот балкански простор.

Солунската ѝеачка школа

Процесот на враќањето на словенскиот јазик во црковната богослужба, најдобро е видлив преку животот и музичката дејност на Димитар Златанов - Градоборски. Минувајќи и самиот низ процесот на националното осознавање и чувствувајќи го отпорот во народот спрема грчкиот јазик во словенските цркви и училиштата, како и спрема долготрајното духовно ропство и асимилаторската политика на Цариградската патријаршија, во периодот меѓу 1840 и 1860 година, кога се наоѓал во зенитот на славата, Градоборски застанал на страната на Преродбата и својата музичка дејност ја продолжил и на словенски јазик.

Со цел да го поттикне и забрза овој процес на враќање на црковно-словенскиот јазик во богослужбата, тој започнал да ги преведува на словенски јазик своите многубројни црковни творби, отпорано создадени на грчки јазик. За истата цел, тој собрал околу себе млади црковни пеачи од словенско потекло и започнал да ги учи источно-православно пеење на словенски јазик. Со тоа се поставени темелите на *Солунската ѝеачка школа*, од којашто ќе произлезат бројни одлично подготвени псалти.

Еден од учениците на Градоборски е **Христо поп Митрев**, долгогодишен псалт на старата црква во Гуменце, којшто прв започнал да ги пее неговите композиции во превод на црковнословенски јазик. Подоцна на поп Митрев му се придружија и некои други ученици на Градоборски, кои продолжија да ги преведуваат и исполнуваат творбите на својот омилен учител. Во врска со овие активности се споменуваат и браќата **Петар** и **Иван Димитрови** од солунското село Зерово (гр. Νιχόπολη, епархија Λαγυκαδά), долгогодишни псалти во катедралната црква *Св. Недела* во Софија.³⁸

Меѓу учениците на Градоборски од грчка провениенција, се споменуваат **Димитриос Пападопулос**, роден во Солун, којшто е познат по тоа што меѓу првите во Грција напишал црковни композиции со

³⁸ Динев, Петър, *Прочути...* op. cit. p. 30-31.

европската нотација и **Теохарис Христ. Јеројанис**, познат како *Лекар од Аџина* (гр. Ἰατροῦ Ἀθηνῶν), инаку, голем противник на воведувањето на европската музика во атинските цркви. Во зборникот на Градоборски *Прирачник за ѱсалѝ* Јеројанис е застапен со три композиции.³⁹

Поп Петар Димитров од селото Зерово се споменува и како бивш грчки свештеник во Сер, којшто во периодот непосредно по формирањето на Егзархијата, станал централна фигура во преродбенските процеси на Солунската општина.⁴⁰ Без оглед на тоа, дали станува збор за истата личност, којашто погоре е спомената како ученик на Димитар Златанов - Градоборски, во врска со овој поп Петар, бугарскиот византолог Иван Снегаров во својата книга *Солунъ во бѣлѣарскаѝа духовна кулѝура*, од 1937 год. го споменува и *солунскиоѝи ѝроѝоѝсалѝи Димѝѝѝриѝ “Булѣарски”*. Имено, по повод прославата на денот на Св. Кирил и Методиј, на 11 мај 1873 година во Солун, двајцата заедно пееле *уѝрѝена* служба на словенски јазик и црковните ѕидови одекнувале од нивното неповторливо пеење.⁴¹ Нема сомнение дека *Солунскиоѝи ѝроѝоѝсалѝи*, којшто го спомнува Снегаров е Димитар Златанов – Градоборски. Засега, тоа е првата информација во една словенска книга за неговата музичка дејност.

Некогашните ученици на Градоборски: Христо поп Митрев, браќата Петар и Иван Димитрови и редица други, на прагот на 70-тите години се веќе главни носители на преродбенските активности во Солун, Гуменце и во други градови од егејскиот дел на Македонија. Од ова може да се заклучи, дека Димитар Златанов - Градоборски на своите ученици не им го пренесувал само музичкото знаење и вештината на псалтикиското пеење, туку ги поттикнувал и национално да се осознаат.

Музичкоѝо ѝворѝѝѝво на словенски јазик

За музичкото творештво на Градоборски, коешто самиот тој и неговите ученици го преведувале од грчки на црковно-словенски јазик, нема сознанија дека било печатено. Најверојатно, тоа се пренесувало од една генерација псалти на друга по пат на разни преписи, најчесто и без ознака за името на авторот или на преведувачот. Не е исклучено, некои од овие ракописи сѐуште да се наоѓаат кај потомците на некогашните црковни пеачи.

³⁹ Σόμαλης, Μ. Παναγιώτης, *Δημήτριος Βουλγαράκης* (статија во ракопис)

⁴⁰ Снегаровъ, Ив(ан), *Солунъ во ...* op. cit. p. 85.

⁴¹ Снегаровъ, Ив(ан), *Солунъ во ...* ibidem. p. 88.

Во прилог на ова говори пронајдената композиција *О ѿебе радуејсја* на VIII *џлас* од **Синесиј Ивирит** (грчки псалт и композитор од XVIII-XIX век), во Стојаково, напишана на празните страници на крајот од зборникот *Литурџија* на **Калистрат Зографски** и на монасите на светогорскиот манастир “Зограф” (печатен во Солун, во 1905 година). Оваа антологиска композиција на Синесиј Ивирит е запишана на овој начин, веројатно, заради недостиг од хартија, а можеби и за да биде сочувана меѓу кориците на оваа псалтикија и секогаш да се има при рака. На почетокот е запишано дека творбата од грчки на словенски јазик е преведена од Димитар Златанов - Градоборски. Во овој препис има одредени музичко-ортографски недоследности, коишто веројатно, настанале при честото препишување на творбата од страна на псалтите, но, и некои несовпаѓања на музичките со текстуалните акценти, коешто би можело да биде последица од сèуште недоволното познавање на црковно-словенскиот јазик од страна на Градоборски. Но, ова откритие е од извонредна важност, бидејќи ја потврдува тезата, дека Димитар Златанов, своите творби, како и оние од другите автори, ги преведувал и пеел на словенски јазик.

До пред 25 години единствената позната творба на Димитар Златанов - Градоборски беше *Досѿојно есѿ* на осми *џлас*, којашто се наоѓа во зборникот *Литурџија* од споменатата антологија на Калистрат Зографски. Во ракописниот *Псалтикиски воскресник* на **Васил Иванов Бојациев** (1876-1950) од Кратово, којшто е обелоденет во 1978 година,⁴² се наоѓаат уште две композиции на Димитар Златанов-Градоборски: *Велико славословие* на шестѿо-седми *џлас* и *Уѿрена еванџелска сѿихира* на ѿрви *џлас*.⁴³

Не е познато, дали композицијата *Велико славословие* на ѿрви *џлас* од Димитар Златанов - Градоборски првобитно е напишана на грчки јазик, а потоа е преведена од нејзиниот автор на црковно-словенски, или пак тоа го направил самиот Васил Иванов Бојациев. Истата дилема стои и пред втората творба на Димитар Златанов *Уѿрена еванџелска сѿихира* на ѿрви *џлас*, којашто се наоѓа во *Псалтикискиот воскресник* на Бојациев. Нема никакви указанија каде и во каква верзија ги нашол овие композиции на Димитар Златанов - Градоборски.

⁴² Георгиевски, Михаило, *Македонска музика* / 2, Неколку новооткриени музички ракописи од Македонија, Скопје, 1979. р. 51.

⁴³ Бојациев, Иванов, Васил, *Псалтикиен воскресник*, М. IV 1862 (копија). Народна и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје. р. 295.

Вистинскиот Градоборски, во чиешто композиции, како што забележува Шалдев, има места кои од аспект на изведбата им создавале тешкотии и на најискусните псалти,⁴⁴ - се препознава во творбата *Досџојно еси* на *осми ѓлас*. Во периодот од 1905 година, кога беше печатена во *Лийурѓија* од споменатиот зборник на Калистрат Зографски и на монасите од Зографскиот манастир,⁴⁵ па, сѐ до 1978 година, кога беше пронајден погоре споменатиот *Псалџикиски воскресник* на Васил Иванов Бојациев, *Досџојно еси* на *осми ѓлас* се сметаше за единствената сочувана композиција од Димитар Златанов-Градоборски.⁴⁶

Музичкиоџ зборник

Со неодамнешното пронаоѓање на еден општетен и нецелосен печатен зборник на Димитар Златанов - Градоборски, во којшто се наоѓаат повеќе десетици негови композиции на грчки јазик и адаптирани и толкувани творби од други автори,⁴⁷ егзотерично-романтичкото предание за ненадминатиот псалт се преточи во факт за неговото недвосмислено уметничко постоење. Со ова откритие, се потврдија и претпоставките на бугарските и на македонските музиколози-византолози за обемот и карактерот на неговото творештво. Освен тоа, излегоа на виделина и околностите, под коишто Вулгаракис (Градоборски) исчезна од византиската црковна музика.

Потрагата по зборникот на Димитар Златанов-Градоборски, започна со откривањето на двете кратки информации во книгите на веќе споменатите грчки византолози Антониос Е. Алигизакис и Георгиос И. Хаситеодорос, според кои, зборникот на Вулгаракис (Градоборски) носи наслов "*Прирачник за џсалџ*" (*Ἐγχόλπιον Ἱεροφάλτου*) и дека содржи редослед на црковната служба преку целата година: за *вечерна*, *уџрена* и *лиџурѓија*. Првото издание на *Прирачничкоџ за џсалџ* е финансиран од *Н. Викоџулос и комџанија*. Според овие два извора, зборникот е печатен со одобрение на *Совеџоџ за џросвеџа*, во печатницата *Македонија*, во Солун, во 1886 година.

Во својот труд, Хаситеодорос го изнесува и податокот, дека во зборникот се собрани дотогаш необјавени композиции од Димитриос Вулгаракис (Градоборски). Тој дава и краток опис на главните делови на *Прирачничкоџ за џсалџ*, според кој, книгата има 798 музички стра-

⁴⁴ Шалдевџ, Христо, *Димџиџар Злаџанов ...* op. cit. Софија, 1939.

⁴⁵ *Восточно црковно пѓнџе*, - Чвѓтосовраниџе, Часть Третаџа. Литѓргиџа, Соѓѓн, 1905.

⁴⁶ Динев, Петѓр, *Прочути...* op. cit. p. 30-31.

⁴⁷ Βουλγαρακѓς, Δημήτριος, *Ἐγχόλπιον ...* op. cit. Θεσσαλονѓκη, 1886.

ници и 30-тина кои содржат разни текстуални прилози. На почетокот има посвета на тогашниот митрополит на Солун, владиката **Григориос Калидис** и *ἰредῶвор*. Од страна 1 до 196 се наоѓаат напевите за *вечернаῖα*, од 197 - 488 за *уῖρენαῖα* и од 489 - 792 е редоследот на *λιῖγυρῶιαῖα*. На крајот на зборникот, од страната 805 - 820 се наоѓа и списокот на претплатници и спомагатели. Во забелешката, којашто Хаситеодорос ја дава на крајот од оваа информација, стои, дека зборникот на Вулгаракис не бил одобрен од Цариградската патријаршија. По тој повод, на солунскиот митрополит Григориос Калидис му било наложено да преземе сè што е неопходно за отстранување на книгата, односно, за спречување на нејзината употреба во црквите и училиштата.⁴⁸ На владиката Калидис ова, секако, не му се допаднало, бидејќи својот зборник Вулгаракис му го посветил нему, како на човек којшто искрено го сака и заштитува источното црковно пеење.⁴⁹

Антониос Е. Алигизакис, ги потврдува податоците за забраната на *Прирачничкоῖ* за *ἰσαλί*, како и тоа дека тој содржи многубројни творби од Димитриос Вулгараки. Како причина за забраната на овој црковно-музички зборник од страна на Патријаршијата, Алигизакис го наведува карактерот на тие композиции: некогаш *евроῖски*, некогаш во стилот на *араῖско-ἰερσискиῖе маками*,⁵⁰ како што го претставува и самиот Вулгараки.⁵¹

Овие информации од книгите на Алигизакис и Хаситеодорос се извонредно важни, бидејќи содржат податоци за животот и музичката дејност на Димитар Златанов - Градоборски. Освен податокот дека е забранет зборникот на Вулгаракис, Хаситеодорос го наведува и налогот, којшто по тој повод му е даден на солунскиот митрополит од страна на Патријаршијата, а Алигизакис ги изнесува и причините за таа забрана. Очигледно е дека, двајцата византолози користат заеднички извор,⁵² но, поаѓајќи од тоа, дека нивните податоци се дополнуваат, не е исклучено, тие да користат и други, дополнителни извори, коишто не ги наведуваат.

Вториот важен момент во информациите на двајцата грчки византолози се однесува на творбите на Вулгаракис застапени во неговиот зборник *Прирачник за ἰσαλί*. Додека Алигизакис само констатира дека

⁴⁸ Χατζηθεοδώρου, Ι. Γεώργιος, *Βιβλιογραφία ...* op. cit. p. 177-178.

⁴⁹ Σομαλής, Μ. Παναγιώτης, *Δημητριος Βουλγαρακης ...* op. cit.

⁵⁰ На семантички план *макам* кореспондира со *ḡлас* од источното црковно пеење и со *хармонија* и *ἰнонос* (кај Старите Грци).

⁵¹ Ἀλιγιζάκης, Ε. Ἀντώνιος, *Μελοδήματα ...* op. cit. p. 33.

⁵² Παπαδόπουλος, Γ., *Συμβολαί ...* op. cit. p. 486.

зборникот содржи бројни творби од Вулгаракис, Хаситеодорос е поодреден и вели, дека во зборникот се собрани дотогаш необјавени творби од Вулгаракис. Ова наведува на заклучок, дека покрај овие творби, коишто за првпат се објавуваат во *Прирачничкој за ѱсалѝ*, постојат и други, порано објавени во некои други зборници на Вулгаракис.

Внимание заслужува и податокот, којшто во својата книга го наведува Хаситеодорос, според кој, на самиот крај на зборникот, е приложен каталог на претплатници и спомагатели од 15 страници, што е невообичаено многу. Ова недвосмислено говори во прилог на тоа, дека зборникот на Вулгаракис (Градоборски) побудил огромно интересирање меѓу црковните луѓе и дека некогашниот голем протопсалт сѐуште не бил заборавен. Во контекст на невообичаено големиот број на претплатници и спомагатели за зборникот на Вулгаракис, треба да се каже, дека оваа псалтикиска книга, којашто го содржи редоследот на црковната служба преку целата година: за *вечерна*, *уѝрена* и *лиѝурѝија* и има 830 страници, секако, дека не била ефтина.

На прв поглед, се чини дека Вулгаракис (Димитар Златанов), со приходот од продажбата на оваа книга разрешил некои материјални проблеми, коишто најчесто ги придружуваат старите псалти, а што би можело да биде и основната причина за издавањето на зборникот на грчки јазик. Но, по сѐ изгледа, дека не е така. Големите број претплатници и спомагатели, секако дека не можеле да бидат обезбедени од стариот псалт, којшто во овој период има преку 80 години, туку од финансиерот *Н. Викоѝулос и комѝанија*. Може да се претпостави, дека Димитар Златанов - Градоборски добил некој паушален авторски надоместок пред печатењето на *Прирачничкој за ѱсалѝ*, додека целиот профит од изданието останал за финансиерот.

Очигледно е, дека *Н. Викоѝулос и комѝанија* ги обезбедиле сите претпоставки, зборникот на Вулгараки да донесе добар приход. За таа цел, покрај дозволата за печатење од *Совейѝој за ѝросвейѝа*, не помалку е важна и посветата на *Прирачничкој за ѱсалѝ* на солунскиот митрополит Калидис, секако со негова согласност. По сѐ изгледа, дека издавањето на зборникот на Вулгаракис побудил големо интересирање не само меѓу псалтите и црковните луѓе во солунската митрополија, туку и пошироко. Ова веќе можело да ги загрози интересите на некои издавачи и автори од круговите блиски на Патријаршијата. Од страв книгата на Вулгаракис да не се наметне посериозно во црквите и во училиштата на поширокиот православен простор, од страна на Цариградската патријаршија донесена е одлука за нејзиното забранување.

Причините коишто ги наведува Алигизакис за забраната на *Прирачничој* за *йсалй* од Димитар Златанов, е карактерот на неговите музички творби: "...некогаш *евројски*, некогаш по углед на *арайско-йерсискиџе маками*." Притоа, не е наведено, дали е тоа официјалното образложение на Патријаршијата или е личен став на Алигизакис. Но, и во двата случаи, тоа значи, дека музичкото творештво на Димитриос Вулгаракис не е во духот на византиската традиција, односно, дека тоа црковно пеење не е грчко.

Тројцајџа анайџемисани

Од она што е кажано за Димитар Златанов, станува јасно, дека вистинската причина за неприфаќањето на неговиот зборник од страна на Патријаршијата не се стилските карактеристики на неговото творештвото, туку воодушевеното определување на големиот протопсалт за фронтот на словенската преродба и вршењето на црковно-музичката дејност на словенски јазик. Цариградската патријаршија никогаш нема да му го прости овој "грев" на "одметникот" Вулгаракис (Градоборски). Повеќе од веројатно е, дека забраната на оваа книга, непосредно по нејзиното печатење во 1886 год., е само последица на отпорано фрлената анатема врз нејзиниот автор.

Кога станува збор за анатемите, не е небитно да се каже, дека во XIX-от век Патријаршијата забранила три псалтикии. Покрај споменатиот зборник на Димитриос Вулгараки (Градоборски), забранети се и книгите на **Николаос Георгиос** од Кавала, исто така ученик на *йројцајџа учийџели*, протопсалт во соборниот храм "Св. Фоиџини" во Смирна, познат автор на црковни композиции, кој во словенските псалтикии се јавува како **Никола Протопсалт Смирненски** (по сè изгледа, истиот *смирненски йројојсалй*, којшто го поканил Вулгаракиса да пее во Смирна и во Атина) и на **Симонос Авајанос**, композитор, за кој во овој момент се знае само тоа, дека е роден на островот Лезбос и дека во 1885 година бил протопсалт на соборниот храм во Атина.

Постојат индикации за меѓусебната поврзаност на овие тројца псалти и композитори. За Вулгаракис и за Никола Протопсалт Смирненски се знае дека биле ученици на *йројцајџа учийџели*, а не е исклучено тоа да бил и Симонос Авајанос, бидејќи ѝ припаѓаат на истата генерација псалти. Секако не е случајно и тоа, што во својот зборник Вулгаракис (Градоборски) ставил композиции од Смирненски и Авајанос и покрај тоа, што знаел дека се забранети од Патријаршијата. Вулгаракис како да сакал во својата последна книга - *Прирачничој* за

исалии, покрај своите творби, да ги има и творбите на своите стари добри пријатели, со кои, освен истите музички гледишта, го поврзала и самата судбина. Вулгаракис и Протопсалт Смирненски дури и заедно заминуваат од овој свет: двајцата умираат во истата 1887 година.

Имајќи ги предвид овие околности, се наметнува заклучокот дека учениците на *иџројцаиџа учииџели* и нивните истомисленици, како претставници на новото време, биле противници на строгиот традиционализам во Источната црква. Едноставно, тие не сакале да ја прифатат улогата на пасивни проследувачи и метафрасти на источното црковно пеење, туку на негови активни создавачи. *Новиоџи сисџем*, којшто го промовираа нивните легендарни учители Хрисант, Григориј и Хурмузиј, не го разбираат како колекција од граматички правила за новата хрисантова нотација, туку како отворен хоризонт за нови идеи и творечки однос кон црковната музика од византиската традиција. Со таквите нивни гледишта на црковната музика, судирот на оваа реформаторски ориентирана генерација на псалти и музички творци со Патријаршијата бил неминовен.

Со текот на времето, забраната од псалтикиите на Никола Протопсалт Смирненски и Симонос Авајанос, постепено и со премолчување е симната и на нивната употреба во секојдневната црковна практика веќе не се гледало толку строго. Потврда за тоа е и фактот што композиции од двајцата протопсалти се застапени во *Прирачничоџи за иџалии* на Градоборски и тоа во поголем број. Можеби и оваа негова постапка Патријаршијата ја протолкувала како провокација и непочитување на нејзините одлуки. Но, како и да е, забраната од овој зборник на Градоборски никогаш не е симната. Од 1886 година, кога е издаден *Прирачничоџи за иџалии*, па, сè до денеска, од страна на грчките византолози, во неколку наврати ќе бидат изнесени само куси информации за забранетиот зборник и за неговиот автор. На тој начин, Вулгаракис (Градоборски) остана единствениот забранет творец во Источната црква. Со тоа, веќе дефинитивно станува јасно, која е вистинската причина за забраната на неговиот музички зборник.

Црковно-музичкоџи јазик на Градоборски

Како што е истакнато понапред, во првата половина на XIX-от век Димитар Златанов компонирал црковни творби и пеел исклучиво на грчки јазик. Во втората половина на истиот век, како резултат на националното осознавање, започнал да преведува свои грчки творби, а можеби и да создава нови на словенски јазик. Но, во целиот овој

преоден, а веројатно и во подоцнежниот пери-од, Градоборски не пеел само на словенски јазик. Во Солун (каде услови за богослужење на црковно-словенски јазик се создадени дури на прагот на седумдесетите години),⁵³ како и во другите градови, пред своите многубројни почитувачи, Димитар Златанов - Градоборски пеел и на грчки јазик. Во тој период тоа било случај и со другите познати псалти, како од словенска, така и од романска провениенција, коишто бивале поканувани да пеат во грчките православни храмови.

Оттука, ставот на некои византолози, дека во вториот дел од кариерата Градоборски, продолжил да пее исклучиво на црковно-словенски јазик и дека, за таа цел, го променил и својот стил на композирање и пеење, се без основа. Во разјаснувањето на оваа дилема, повторно ќе треба да се нагласи тоа, дека универзалниот карактер на источно-православното пеење не произлегува од јазикот на кој се пее, туку од *осмогласникој* на **Св. Јован Дамаскин**. Оттука, кога големиот псалт почнал да композира и да пее творби и на словенски јазик, ниту имал потреба, ниту, пак, било можно да менува нешто во својот веќе изграден и препознатлив стил во духот на источно-православната музичка традиција. Ова, дотолку повеќе, што Градоборски тоа го прави како веќе оформена личност, во периодот кога имал достигнато творечка и интерпретаторска зрелост во псалтикиската уметност. Она што единствено сакал и можел да го направи е, во црковната богослужба, повторно да го врати јазикот на **Св-те Климент и Наум**. Сакал, - бидејќи чувствувал долг спрема својот словенски род, и можел, - бидејќи бил голем псалтос, музички творец и авторитативна личност со пресудно влијание врз настаните во периодот на Националната преродба.

Кога станува збор за преведувањето на црковни напеви од византиската традиција од еден јазик на друг, не може сосема да се пренебрегне фактот, дека јазикот до извесен степен има влијание врз артикулацијата на некои мелодиски сегменти, но, тоа нема пресудно значење за општиот карактер на мелодијата. Се разбира, сообразувајќи ги мелодиските линии од песнопенијата, коишто првобитно се напишани на грчки јазик, на соодветните канонски црковно-словенски текстови, особено оние коишто се исполнуваат во побрзо темпо (ирмолошките), неопходни се одредени интервенции во мелодијата (нејзино продолжување или скратување). Но, и на овој начин добиени, “прекроените” мелодии остануваат во духот на византиската традиција. Ова дотолку повеќе, што овие дејствија ги синтетизира една личност: Вулгаракис

⁵³ Снегаровъ, Ив(ан), *Солунъ во ...* op. cit. p. 82.

(Градоборски), како автор на оригиналната творба на грчки јазик, на словенскиот превод и нивен симултан интерпретатор.

Што се однесува до самото музичко творештво на Димитар Златанов-Градоборски, барем до она што досега беше познато и делот којшто се наоѓа во неговиот скорооткриен *Прирачник за ѱсалѝ*, во никој случај не може да се каже, дека тоа е создавано под влијание на европската музика или на арапско-персиските *маками*. Навистина, тој во своите композиции внесува некои невообичаени и послободни мелоритмички структури, но, не со цел да го промени духот на црквното пеење од византиската традиција, туку, спротивното: да го разоткрие и реafirмира неговиот неуништив универзален карактер.

Во овој контекст, интересно е мислењето на **Константин Сакеларидис**, атински псалт од XIX-от век, кој реагирајќи на европеизираното црквено-музичко творештво на неговиот современик **Јоанис Сакеларидис** (презимето случајно им се совпаѓа), во својот напис од 1888 година, го споменува и Вулгаракис, за кого вели дека бил добар композитор, но, во неговиот музички зборник има и некои композиции во *ѱослободен сѝил*. Говорејќи за црквните творби на Ј. Сакеларидис (напеви во духот на грчката религиозно-фолклорна традиција, хармонизирани за двогласен или тригласен хор во духот на европската музика), атинскиот псалт додава, дека, ако Патријаршијата била толку строга спрема композициите на Вулгаракис, тогаш Атинската архиепископија морала да биде построга со Јоанис Сакеларидис.⁵⁴

Од ова може да се заклучи, дека забраната на *Прирачничкоѝ за ѱсалѝ* од Димитриос Вулгаракис (Градоборски) не останала без соодветни одгласи во пошироката грчка јавност. Реакцијата на атинскиот псалт Константин Сакеларидис, покажува дека забранетиот Вулгаракис не останал само “солунски случај,” туку прераснал во настан од пошироки размери, којшто го поделил и јавното мнение. Се разбира, коментарите околу забраната на зборникот на Градоборски најчесто ја следеле линијата на официјалниот патријаршиски став, а тоа е: туѓиот карактер на неговото музичко творештво. Иако денеска во Грција е позната заднината на оваа забрана, веројатно од страв, или од лажен патриотизам, ретко кој ги кажува гласно вистинските причини за фрлената анатема врз Вулгаракис (Градоборски).

Што се однесува до творбите на кои им ставал ознаки: *евроѝски* (εὐρωπαϊκόν), *созунак* (σοζουνάκ), *буселик* (μπουσελίκ), *аџем* (ἀτζέμ) и сл., со тоа Градоборски само го означува видот на скалата во којашто се

⁵⁴ Παπαδόπουλος, Γ., *Συμβολαί εις τήν ἱστορίαν...* op. cit. p. 486.

пее напевот, односно, карактеристичните алтерации на поедини нејзини стапала. Но, со поставувањето на ознаката “евројски” над едно *Досџојно есџ* на *осмиоџ џлас* во својот зборник, Градоборски како да сакал да го одбележи “новото време” и надоаѓањето на бранот на европската романтичарска музика. Оваа творба треба да се разбере како култивиран гест спрема уметноста на модерната европска цивилизација, и духовит обид да се воспостави одредена релација со неа. Како еден од најобразованите псалти на своето време, Димитар Златанов - Градоборски, секако, дека имал познавања и од европската музика. Добро ги знаел основните карактеристики на источната и на западната музика и имал осет за критичната граница до којашто тие можат да се доближат.

Во споменатото “европско” *Досџојно есџ* на *осми џлас*, Вулгарикис (Градоборски) во два наврати употребува снижено VI-то стапало, коешто е повеќе карактеристично за европската дурска мелодија (молска субдоминанта), но, тоа не ѝ е туѓо и на византиската музика. Во овој случај, ознаката “евројски” е употребена како синкретичка формула за *осми џлас* и за европската Це-дур скала, којашто не го одредува ниту карактерот на црковната творба над којашто е поставена, ниту начинот на нејзината изведба. Дури, би можело да се каже, дека воведувањето на ознаката “евројски” претставува збогатување на музичката терминологија на источната црковна музика од страна на Димитар Златанов - Градоборски. Според грчкиот протопсалт **Панајотис М. Сомалис**, во периодот на незапирливото ширење на европската музика, ваквите компромиси се правеле со цел да се биде во тренд, а со тоа да се привлечат повеќе верници на црковните богослужби.⁵⁵

А, што се однесува до другите наведени ознаки, од коишто некои имаат арапско-персиски етимон, во теоријата на црковната музика од византиската традиција со нив се означува транспонирањето на една мелодија од дијатонска во енармонска. Во источната црковна музика ознаките како што се *аџем*, *созунак*, *буселик* и сл., иако поретко, се употребуваат и денеска со истото значење, кое што го имаат и во музичкиот зборник на Димитар Златанов - Градоборски.

Заклучок

И покрај овие нови сознанија до коишто дојде музичката наука, животот и делото на Димитар Златанов - Градоборски и понатаму остануваат недоволно разјаснети. На византолозите им престојат нови истражувачки напори за расветлување и на улогата на овој голем

⁵⁵ Σομαλῆς, Μ. Παναγιωτῆς, Δημητρίος Βουλγαράκης ... op. cit.

претставник на источното црковно пеење во процесот на националното осознавање на македонскиот народ. Дотогаш ќе останат отворени цела низа прашања, на коишто во овој момент не може да се дадат задоволителни одговори:

- Кои се вистинските мотиви на Димитар Златанов, пред крајот на животот да го издаде својот монументален зборник на грчки јазик: да се рехабилитира пред Грчката црква, да си ја подобри материјалната положба или нешто трето?

- Дали се изневерени неговите очекувања од Егзархијата?

- Постојат ли причини заради коишто во бројните ракописни и печатени бугарски псалтикии XIX-от и од XX-от век, нема ниту една творба на Градоборски?

- Дали е случајно тоа, што двете негови досега познати композиции се појавиле во зборникот на Калистрат Зографски и во ракописната псалтикија на Васил Иванов Бојаџиев од Кратово (настанати на територијата на Македонија)?

Иако творештвото на Градоборски не е целосно откриено, и она што до овој момент ни е познато, има импресивни размери. Сосема е извесно дека Градоборски зад себе остави музичко дело, коешто во источното црковно пеење од византиската традиција, му обезбеди место меѓу најголемите музички творци на епохата.

Расветлувањето на животот и музичката дејност на Димитар Златанов - Градоборски и на редицата други значајни претставници на црковното пеење во Македонија од периодот на Преродбата, како што се: Калистрат Зографски, **Јоан Хармосин – Охридски**, Васил Иванов Бојаџиев и други, всушност, претставува продолжување на нивната потрага по сопствениот идентитет, започната во длабочините на преродбенскиот XIX-ти век. Како своевидно *исо* (пригласување) и паралелно со овие научно-истражувачки напори, денеска во редица македонски манастири и цркви сè повеќе се манифестира определбата за враќање кон црковното пеење од византиската традиција. Со овие иницијативи како да оживува величествената борба на преродбениците за возобновување на вековната свети-климентова традиција.

Белешка за редакторот

Јане Коџабашија е роден на 19 јули 1942 год. во с. Купа, Грција. Музичките студии ги започнува во 1960 г. на Педагошката Академија во Скопје, кај Властимир Николовски. Во 1963 година се запишува на Музичката Академија во Белград на Одделот за музичка теорија кај Љубица Мариќ и Властимир Перичиќ. По враќањето во Скопје, на Факултетот за Музичка Уметност две години студира соло-пеење во класата на проф. Коста Трпков, а потоа, продолжува на Наставно-теоретскиот оддел, на којшто дипломира во 1976 година.

Најголемиот дел од својот работен век го поминува на разни должности во Македонската радио-телевизија, најпрвин како новинар, потоа како Уредник на Музичко-говорната редакција, Уредник на Музичката прва, потоа и на Втората програма на Македонското радио и Одговорен уредник на Музичката и касетна продукција на Македонската радио-телевизија. Во меѓувреме од Собранието на СР Македонија, во 1983 година, е именуван за директор на “Македонија Концерт” - Работна организација за презентирање на културните вредности во Републиката и во странство, каде што останува до 1990 година. Во моментот раководи со “Центарот за византолошки студии” во Скопје.

Во првиот период пишува популарна и детска музика, а подоцна се ориентира кон камерна, хорска и црковна музика. Паралелно со компонирањето пишува осврти, рецензии и критики за националната радио-телевизија и за разни весници и списанија. Во последниве петнаесетина години негова главна преокупација е истражувањето на црковната музика од византиската традиција и нејзините претставници во Македонија.

Како стипендијант на Владата на Романија заврши и постдипломски студии од областа на византиската музика, псалтиката и палеографијата кај Проф. Архид. Д-р Себастијан Барбу-Букур, на Музичкиот универзитет во Букурешт. Кај истиот професор ја одбрани и докторската теза “Музичката култура од византиска традиција на територијата на Македонија во 19 век”.

Цитирана литература

- Gluscevic, Zoran**, *Romantizam*, Obod, Cetinje, 1967. p. 7.
- Makris, Eustathios**, New Saund 16, *The significance of pitch in the "new method" of greek church music*, Belgrade, 2000.
- Moiescu, Titus**, *Al cincilea sistem de notație muzicală neumatică bizantină. De la diatonism la cromatism*, Acta Musicae Byzantinae, vol III, aprilie 2001, Centrul de Studii Bizantine Iași.
- Panțiru, Grigore**, *Notația și ehurile și ehurilemuzicii bizantine*, Editura muzicală a uniunii compozitorilor, București – 1971.
- * * *
- Бојациев, Иванов, Васил**, *Псалтиѣкиен воскресник*, М. IV 1862. (manuscris) Народна и универз. библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје.
- Богоев, Мирчо**, *Учебник ѿо источно ѿеене*, Синодално издателство, 1992.
- Георгиевски, Михаило**, *Македонска музика / 2*, Неколку новооткриени музички ракописи од Македонија, Скопје, 1979.
- Динев, Петър**, *Прочути църковни певци-българи*, с. Българска музика, бр.1. София, 1963.
- Динев, Петър**, *Ръководство ѿо съвременна византийска невмена нотация*, София, 1964.
- Конески, Блаже**, *За македон. литературен јазик*, Култура, Скопје, 1967.
- Коџабашија, Јане**, *Јоан Хармосин-Охридски: Пасхалија*, Унија за култура на Власите, Скопје, 1999.
- Коџабашија, Јане**, *Преродбенскиот аманет за сојузено црковно ѿеене*, Премин, број 2, год. I, Скопје, април, 2001.
- Мошин, Владимир**, *Ракописи на Народниот музеј во Охрид*, Зборник на трудови, Народен музеј во Охрид, 1961.
- Ортаков, Драгослав**, *Ars nova Macedonica*, Македонска книга, Скопје, 1986.
- Ортаков, Драгослав**, *Македонска музика / 3*. "Димитар Златанов – Градоборски", Скопје, 1981.
- Снегаров, И(ван)**, *Солунъ во българската духовна култура*, Придворна печатница, София, 1937.
- Татаровска Ленка**, *Јанаки Г. Сирезов - Преродбеник и фолклорист*, Современост, бр. 1-2, Скопје, 1994.
- Трајановски, Александар**, *Бугарската егзархија и македонското национално ослободително движење (1893-1908)*, Култура, Скопје, 1982.
- Шалдев, Христо**, *Димитар Златанов Градоборчето*, с. Народен Стражъ, бр. 3, София, 1939.

* * *

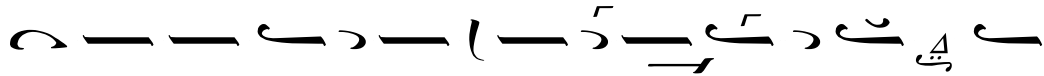
- Пани, Антон**, *Базда теоретик ші практик ал мѣзичіи висеричеці сѣѣ*
Грамматика мелодикъ, Бѣлградѣ, 1845.
- Восточно черковно пѣніе** : Цвѣтособраніе, Часть Третья. Литѣргія, Голѣдн, 1905.

* * *

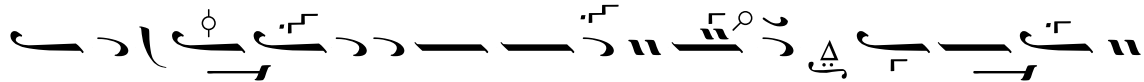
- Αλιγιζάικης, Ε. Αντώνιος, *Μελοδήματα άσκήσεων λειτουργικῆς*, Εκδόσεις:
Γ. Δεδούση, Θεσσαλονίκη, 1992.
- Βουλγαράκη, Δημήτριος, *Έγκόλπιον Έεροφάλτου*, τυπογρ. Μακεδονία,
Θεσσαλονίκη, 1886.
- Παπαδόπουλος, Γεώργιος, Ι., *Ίστορικῆ έπισκόπισις τῆς βυζαντινῆς
έκκλησιαστικῆς μουσικῆς*, Ἀθήναι, 1904.
- Παπαδόπουλος, Γ(εώργιος), *Συμβολαί είς τήν ίστορίαν παρ' ήμῖν
έκκλησιασσιαστικῆς μουσικῆς*, Έν Ἀθήναις, 1890,
- Σόμαλης, Μ. Παναγιότης, *Δημήτριος Βουλγαράκης* (статія во ракопис)
- Τολικά, Ν. Ολυμπία, *Επιτομο Εγκυκλοπεδικο λεξικο της βυζαντινης
Μουσικης* Ευρωπαϊκο κεντρο τεχνης, Αθήνα, 1993.
- Χατζηθεοδώρου, Ι. Γεώργιος, *Βιβλιογραφία τῆς βυζαντινῆς έκκλησιαστικῆς
μουσικῆς, Περ. Α' (1820-1899)* Πατριαρχικόν ἴδρυμα πατερικῶν μελετῶν
Θεσσαλονίκη, 1998.
- Χρισάντου, Μέγα θεωρητικόν τῆς βιζαντινῆς μουσικῆς, Ἀθήναι, 1976-1977.

Втор дѣл
Послѣдованіє на Божествената
ЛИТУРГІА

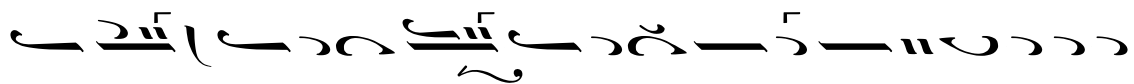
а) Литургія на Св. Иоанъ Златоустъ
Входное. Гласъ второй. 2 Ди.

Прі - и - ди - те, по-кло - ним - - - - са ѿ

при - па - демъ _____ ко Хрі - - стѣ: _____ Спа - си _____

ны, Сы - - - не Бо - - жій, во - - кре - - сый _____

_____ ѿзъ мерт - - вихъ, _____ по - ю - - цы - а _____ Ти:

а - ли - лѣ - - и - а. _____

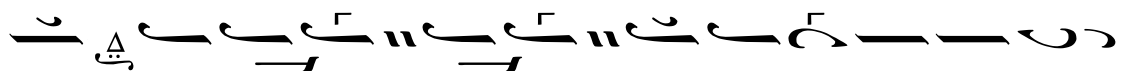
Пред - ста - - - тель - ство _____ хрі - сті - анъ _____ не - по - сты -

- дно - е, хо - да - - тай - ство _____ ко Твор - цѣ не - пре - лож - -

но - е, не пре - зри грѣ - - - шных мо - ле - - ній гла - -

сы: но пред - - - ва - - - ри, га - - кв бла - га -

Ю - пѣ - те - ше - ствѣ - ютъ: насъ бо ра - ди ро - ди -

са О - тро - ча мла - до пре - вѣ -

чнѣ -

нѣ -

нѣ -

Трисвѣтое. Гласъ вѣ. Δι

чнѣ - Богъ.

Свѣ - тѣ -

бо - же,

Свѣ - тѣ -

тѣ -

нѣ -

нѣ -

нѣ -

нѣ -

Свѣ - тѣ -

бо - же,

Свѣ - тѣ -

тѣ -

нѣ -

нѣ -

Без- смер... Без-смер - - -

Без- смер... Без-смер - - -

тнй, по - ми - - -

тнй, по - ми - - -

лди насъ.

лди насъ.

Дрѣво ѿ Д. Зл. Градоборскаго. Ди

Дрѣво ѿ Д. Зл. Градоборскаго. Ди

И- минь. Сва - - тый

И- минь. Сва - - тый

Бо - - - же, сва - - -

Бо - - - же, сва - - -

тый Крѣп - - -

тый Крѣп - - -

кый, сва - тый Без - - смерт - - -

кый, сва - тый Без - - смерт - - -

ный, по - - - ми - - - лди насъ.

ный, по - - - ми - - - лди насъ.

Сва - - тый Бо - - -

Сва - - тый Бо - - -

Гласъ ѿ

△

насъ. _____

Гласъ ѿ

Бѣ, _____ си - - - - - ла. _____

Гласъ ѿ

_____ Свѣ - тый, _____ свѣ-тый _____ Бо-

Гласъ ѿ

- - - - - же, _____ свѣ - тый _____ свѣ-тый _____

Гласъ ѿ

_____ Крѣп - - - - кѣй, _____ свѣ - - тый _____

Гласъ ѿ

_____ свѣ-тый _____ Без - смерт - - - -

Гласъ ѿ

- - ный, _____ по - ми - - - - - лѣи _____ насъ. _____

Гласъ ѿ △

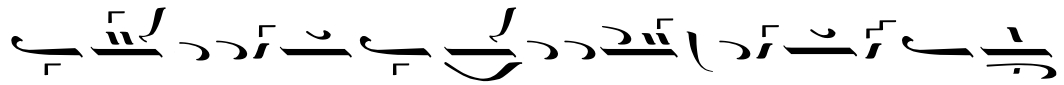
Друго. Гласъ ѿ. ѿ Па.

Гласъ ѿ

Я-минь. _____ Свѣ - тый _____ Бо - - же, _____ свѣ-

Гласъ ѿ

тый _____ Крѣп - - - - кѣй, _____ свѣ - - тый _____

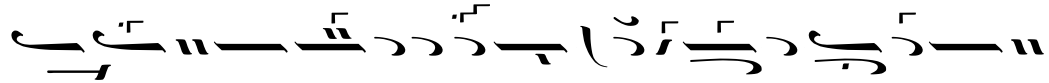

Сва- тый _____ Без- смерт - - - ный, _____ по - ми-

π
q

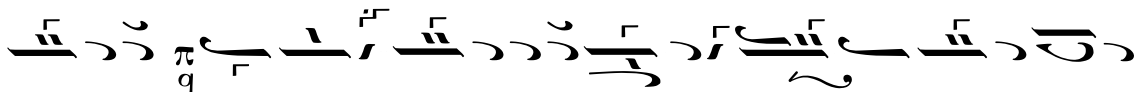
- - - - - лѣи _____ насъ.

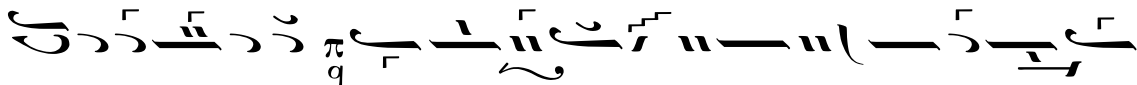
Ѹи, _____ си... _____ си - - - ла. _____ Сва - -

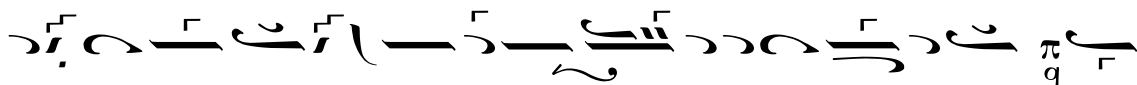
тый _____ Бо - - - - -

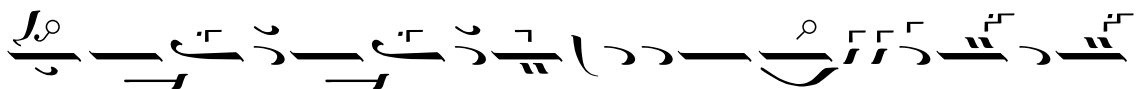
- - же, Сва- тый _____ Крѣп - - - -

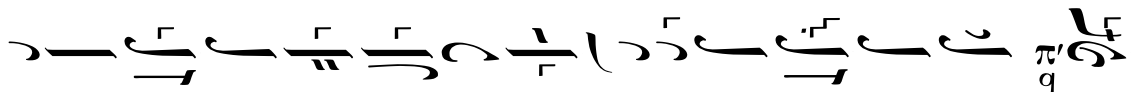
- - - - - кѣи, _____ Сва- тый, _____

_____ Сва - - тый, _____ Сва - - тый _____ Без-

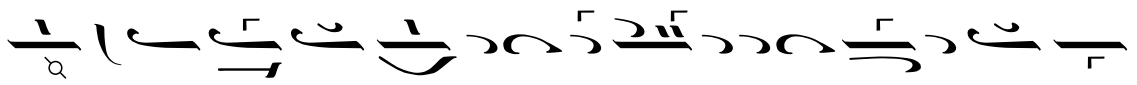

смерт... _____

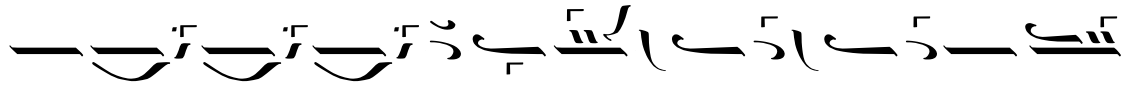

π
q

_____ Без-

смерт - - - - - ный, по-

ми - - - - - лѣи, по - ми - - - - - лѣи

насъ.

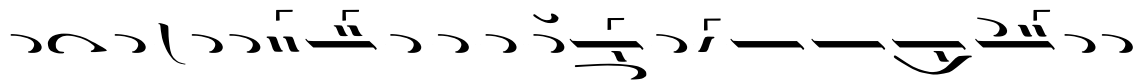
На Владичните празници,
Гласъ ѿ. ѿ Па.

ѿ - ли - цы во Хрї - ста кре - - сти... кре - -

сти - - - сте - - сѧ, во Хрї - ста

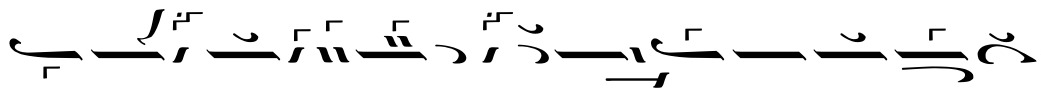

ш - - влѣ - - ко - - сѧ. ѿл - ли - лѣ - - ѿ - -

а.

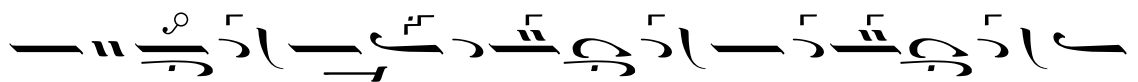
q

ѿ - ли - - - - - цы во Хрї - ста

кре - сти - - - сте - сѧ,

кре - сти - - - - - сте - - - - - сѧ, кре -

сти - - - - - сте - - - - - са, во Хрі - ста

о - блє - - - ко - - - сте - - - са. Ал - ли - - лѡ -

і - - - а. π
9

Гла-ва От-цѡ, и Сы - - нѡ, и Свѡ - то - мѡ Дѡ -

хѡ. И ны - нѣ и при - - - сиѡ, и во вѣ - - ки

вѣ-кѡвѣ. А - минь. π
9

Во Хрі - ста о-блє-ко - - - -

сте - - - са Ал - - - ли - - - лѡ - - - -

і - - - а. π
9

Ѣи, си... си - - -

Кре - - стѢ _____ Тво - - е - - мѢ _____

по - - - - - кла - - на - - - - -

ем - - сѢ, _____ про - кла - на - - - - - ем - - сѢ, _____

Вла - ды - - - - - ны -

ко, и свѣ - то - - - - -

е вос - кре - се - -

ни - - - - - е, _____ вос - кре - - се - - - - -

ни - - - - - е _____ Тво - - - - - е сла -

вѣмъ. _____

Аллилуѿа. Ѡ Иван Протопсалт
(Толкувано и скратено од Д. Зл. Градоборски)
Гласъ ѿ. ꙗꙗ Па.

ἰ - - - - - α.

ἰ

Негово. Гласъ ѿ. Δι
(Скратено од Д. Зл. Градоборски)

ἰ

ἰλ - ли - λδ - - - ἰ - - α, ἰλ - ли - λδ - - - ἰ - α,

ἰ

ἰλ - ли - λδ - - - - ἰ - - α.

ἰ

Негово. Гласъ ἑ. Πα.

ἰ

ἰλ - - ли - - λδ - - - - ἰ - - α,

ἰ

ἰλ - - ли - - λδ - - ἰ - - α, ἰλ - ли - λδ - - - -

ἰ

ἰ - - α.

Послѣ евангеліето. Гласъ Δ. Ди

ἰ

Сла- ва Те - вѣ, Го - - - - -

Спо -

ди, сла - ва, Те - бѣ.

Гла - ва Те - бѣ.

При сѣжѣ Свѣщенначалника. Гласъ д̄. ѿ Ди

На мно - га -

ѿ лѣ - та Вла - ды...

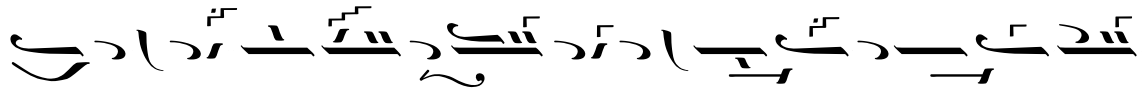
Вла - ды - ко,

Вла - ды - ко.

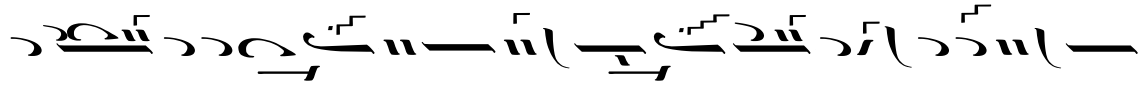
Господи помилѡй. Гласъ е̄. ѿ Па.

Го - спо - ди, по - ми -

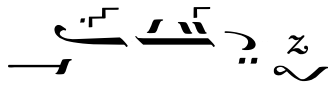
лѡй, Го - спо - ди, по - ми -

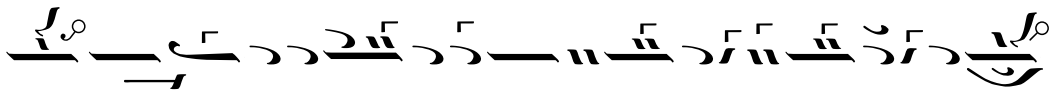
ми - - - - - лди, _____ Го - - - - - спо-

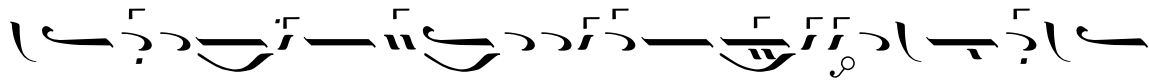
- - ди, _____ по - - - - - ми - - - - - лди, _____

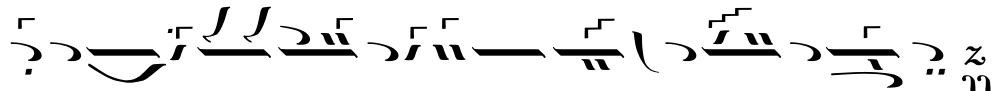
Гласъ 3. ۞ Zo. аджем

Го - - - - - спо--ди, _____ по - - ми - - - - - лди, _____ Го-

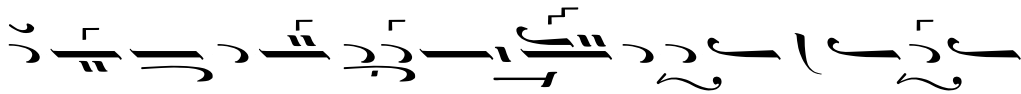
спо - - ди, по - - - - - ми - - - - - лди, _____ Го - - спо-

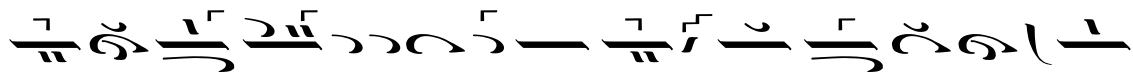
- ди, _____ по - ми - - - - - лди. _____

Херџвѣка на сите гласови.

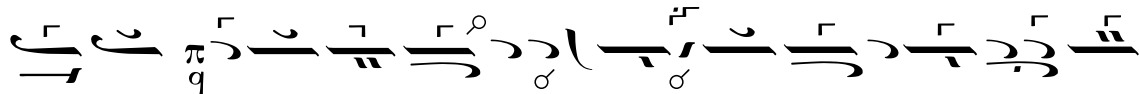
Гласъ 4. ۞ Па.

и - - - - -

- хи - - - - - хи-

- - - - - же _____

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

и жи - - - - во - твор - а - - - -

Handwritten musical notation on a staff.

цей Тро...

Handwritten musical notation on a staff.

Трой - - - - - цк

Handwritten musical notation on a staff.

Тро...

Handwritten musical notation on a staff.

хо

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

е Трой - - - - -

Handwritten musical notation on a staff.

цк

Handwritten musical notation on a staff.

три - свд - т8 - - - - - ю пк-

Създадени са всички неща на земята и в морето
- - - - - снѣ _____ при- - пѣ... _____ при-

и на небето. И до днесъ всако животно
- пѣ - ва - - ю - - щѣ, _____ вса - - - - - ко-

и птица, и скотъ и всички животни
- є _____ ны - пѣ жи - тѣй - - - - -

и всички, които живеятъ на земята
- - - - - ско - є _____ ш - ло - - - - - жимѣ _____

и всички, които живеятъ на земята
+ _____

И до днесъ всако животно и птица
_____ π ρ

и всички, които живеятъ на земята
по - пѣ - - - - - че... _____

и всички, които живеятъ на земята

и всички, които живеятъ на земята
_____ по - - - - - пѣ - - - - - че... _____

и всички, които живеятъ на земята
_____ по- пѣ- че - - - - -

ни - - - - - е.

х
q

Гласъ Ъ. Ѫ ѫ Ѭ ѭ

И - - - - -

- - - - -

- - - - -

- - - - - же - - - - - хе - - - - -

- - - - - рѡ... - - - - - ѡ - - - - - же хе - - - - - рѡ - - - - - вѣ - - - - - мы

тай - - - - - нѡ - - - - - ѡ - - - - - бра - - - - - зѡ... - - - - -

- - - - - ѡ - - - - - бра - - - - - зѡ - - - - - ю - - - - - це, - - - - -

- - - - - ѡ

жи - - -

во... и жи - - во - - тво - - ра - - шей Тро..

Тро...

Тро...

трой - - - це

три - - сва - - т8 - - - ю - - пѣ - - снь - - при-пѣ - - ва-

- - - ю - - ще, - - - вса - - - ко - - - е

ны - - нѣ жи - - теи - - ско - - е

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

Гласъ Г. ѣѣ Га.

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

ЖИМЪ, _____

⊕
⊕

⊕

⊕
⊕
Трой

цѣ

⊕
⊕
три - свѣ - тѣ - ю - пѣ

⊕
⊕
снь - при - пѣ - ва

⊕
⊕
ю - це, всѣ - ко - е - ны - пѣ жи - тей -

ско... жи - тей

⊕
⊕
ско - е Ѡ - ло - жимъ

⊕
⊕
по - пе - че

Гласъ д. Ди. $\frac{L}{\Delta}$
ни - - - - - е.

И...

и - - же - - - - -

при - - - пѣ - - ва - - -

ю - - - ще, _____ вса - - ко - е ны - - нѣ жи - -

тѣи - - ско - е _____

_____ по - - пе - че - - нї - - е.

_____ по - - пе - че - - нї - - е.

_____ по - - пе - че - - нї - - е.

_____ по - - пе - че - - нї - - е.

_____ по - - пе - че - - нї - - е.

_____ по - - пе - че - - нї - - е.

_____ по - - пе - че - - нї - - е.

_____ по - - пе - че - - нї - - е.

Гласъ ѣ. ꙗѣ Па.

И...

_____ по - - пе - че - - нї - - е.

_____ по - - пе - че - - нї - - е.

_____ по - - пе - че - - нї - - е.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

π_q

Handwritten musical notation on a staff.

же

Handwritten musical notation on a staff.

χε

ρδ...

π_q

й

Handwritten musical notation on a staff.

же

χε

Handwritten musical notation on a staff.

ρδ

ві

мы

π_q

тай

нw

Handwritten musical notation on a staff.

ω

бра

zδ

Handwritten musical notation on a staff.

ю...

ω

бра

zδ

ю-

Handwritten musical notation on a staff.

це,

й

Handwritten musical notation on a staff.

жи - - - - - во...

жи - - - - - во - - тво - - ра - -

цей Тро...

Тро...

Тро...

Тро...

Трой

Трой

цк

три-сва-т8 ю пк

Снь при пѣ ва ю

ще, вса ко е ны нѣ жи тей ско

е ѿ ло жимъ

по пе че

ни е. Гласъ Ѣ. Па.

И...

ско - - е ѿ - ло - - жимъ _____

_____ ѿ - ло - жимъ

_____ ѿ - ло - - жимъ _____ по - - пе - - -

- че... _____ по - пе - че - - нї - - - е...

_____ Гласъ ѿ. $\lambda\sigma\iota$ Ни.

И... _____

Трой - - - - - цѣ _____ три- свѣ - тѣ-

- - - - - ю _____ пѣ - - - - - снѣ при-пѣ-

- - ва... _____ при-пѣ - ва - - - - - ю -

ще, _____ всѣ - - - - - ко-е ны - - нѣ жи-тей-

- - - ско - - е ѿ-ло - жимъ _____

_____ по - пѣ - че... _____

_____ по - пѣ - че... _____

_____ по-пѣ - че - - - - -

- - - нї - - е. _____

На Великій четвертокъ, вмѣсто херѣвико.
ѿ Д. Зл. Градоворскагѡ. Гласъ вѣ. λ π α Па

Всё... _____

всё - - - - - че - - - ри - - - тво - - - е - - - а

тай - - - - -

ны - - - а

днесь,

сы - не - - - - - бо...

Гы - - не Бо - - -

жѣи, при - - - - ча - - - - -

- стни - - - ка ма прї - и - ми, прї -

и - ми, прї - и - ми. Не во

вра - гомъ, не во вра - - гомъ

Тво - - имъ та...

та...

тай - - - нѣ по - вѣмъ,

ни лоб - за - - - - нї - - ѡ Ти дамъ

— —

во цар - - - - -

—

- - - - - стві - - - - - и

—

Тво - - - - - имъ.

На Вел. сѣвбота, вмѣсто Херѣвико, Ѡ Іакова Протоѡалта.

Гласъ ѣ. Па.

—

Да мол-читъ

—

вса-ка-ѡ-плотъ

—

че - - ло - вѣ - - - - - ча,

—

и да сто - - - итъ со-стра - - -

—

- - - - - хомъ и тре... и тре - - -

—

пе- томъ, и нич-то - - - - - же зѣ-мно-

Цы аг - - - - - гел - - - - - скї - - - - и

со вса - - - - - кимъ на - - - - - ча - - - - - ломъ _____ и _____

вла - - - - - стї - 8, _____ мно - го - о - чи - тї - и хе _____

— р8 - ви - - - ми и ше - сто - кри - ла - тї - и се - - - ра - - - фї -

- - ми, ли - - - ца за - - - кры - - - ва - - - ю -

- - ще и во - пі - ю - - - ще пѣ - - - -

- - - сьнь: Ял - ли - л8 - и - - а. _____

Оу сл8жв8 свѣщенноначалника.
Ѡ Д. Зл. ГрадоборскагѠ. Гласъ ѡ. πσ̄ Ни.

Воз - лю - блю Та, Го - спо - ди, крѣ - - по - сте мо - ѡ,

Гос - подь оут - вер - жде - - нї - - е мо - е, и при - вѣ - жи - ще мо -

ε, _____ и иҗ - ба - - - ви - - тель - - мой. у
а

От - ца и Сы - на и Свѧ - та - - го Д҃ - - ха

Трой - - цѧ е - ди - но - сѧ - - цнѧ - - ю и не - раз - дѣль -
- - - нѧ - ю. у
а

Ми - лость ми - - - ра, жер - - твѧ хва - ле - - -

нї - ѧ. у
а

И со Д҃ - - хомъ тво - имъ. _____ а
а

И - ма - мы ко Го - спо - дѧ. у
а

До - стой - - - но _____ и пра - - - веД - но еСТЬ. у
а

До - стой - - - но _____ и пра - - - веД - - но -

И - - - - - минь. И - - - -

- - - - - минь. б
л

Те - ве по - - - емъ, Те - ве бла - го - сло -

- - - - - вимъ, Те - ве бла - го - да - - - -

римъ, Го - - - спо-ди, и мо - - лимъ Ти са,

Бо - - же нашъ. б
л

Достойно есть “европско”, Гласъ ѿ. λδ̣̣̣ Ни.
ѿ Димитріа Златанова Градоборскагѡ.

Дос - той - - но___ есть іа̣ - кв во - ис - - ти - - нѡ

_____ бла - жи - ти та_____ Бо - го - ро - - ди - - -

цѡ, _____ при - сно бла - же - - нѡ - - - ю, и пре - не -

по - роч - нѣ - - ю, ѿ ма - - терь Бо - - га на - - ше -

гѡ. _____ Чест-нѣи - - - шѣ - ю хѣ - рѣ - - вимъ,

_____ ѿ и сла-в-нѣи - - - - - - - - -

шѣ - - ю безъ срав - не - - - нї - ѿ се - - ра - -

фимъ, _____ безъ ѿс - тѣв - - нї - - ѿ Бо - га Гло -

- - - ва рожд - - - шѣ - - ю, сѣ - - - щѣ -

ю Бо - го - ро - ди - - щѣ _____ тѣ _____ ве - ли -

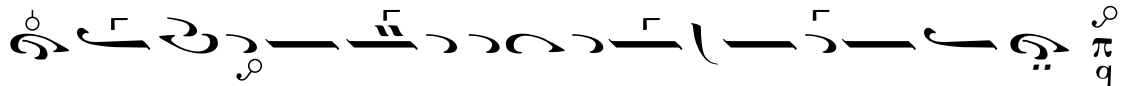
ча - - - - - емъ. _____

_____ ѿ **Возлюблю тѣ. Гласъ ѿ. π̄̄̄ Πᾱρ̄ Β̄σ̄σε̄λικ̄.**

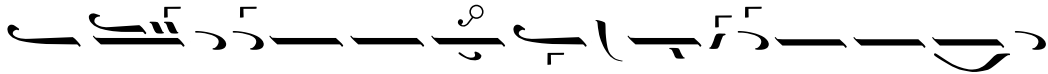
_____ λ̄̄̄ Во - злю - блю _____ тѣ, Го - - спо - ди, крѣ - - по -

сте мо - дѣ, Гос - - - подь оут - вер - жде - - нї - е мо - е,

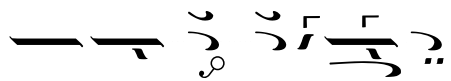
и при - вѣ - - жи - ще мо - - е, и иъз - ба - - ви - тель мой.

От - ца и Сы - - на и Свѣ - - та - го Дѣ - -

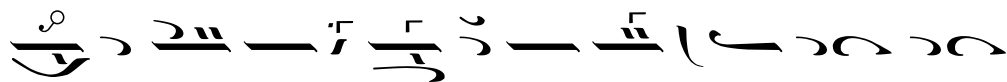

- ха, Тро - - и - цѣ е - ди - но - сѣ - - - цнѣ - - ю и

не - раз - дель - нѣ - - ю.

π
9

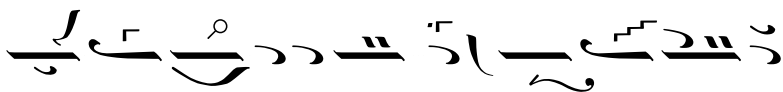

Ми - - лость ми - - ра, жер - - твѣ хва - - ле -

- - - нї - - дѣ.

π
9

И со дѣ - - хомъ тво - имъ. _____

χ
9

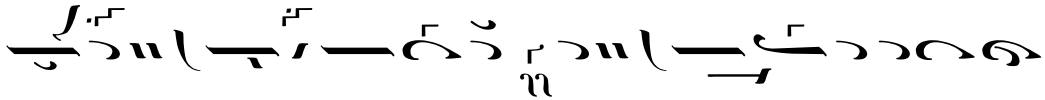

И - - ма - мы ко Го - спо - - да.

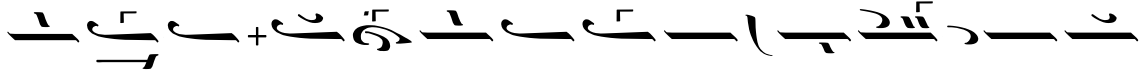

До - - - стой - - но и пра - - вед - но есть.

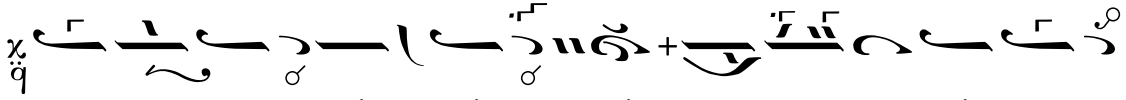
π
9

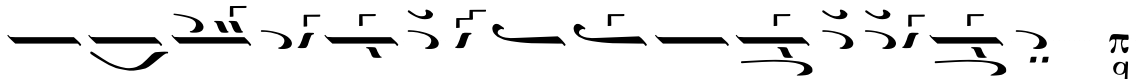
До - - - - - стой - - но и пра - - - вед-но

есть, _____ по-кла-на-ти-ца От-ца, и Сы- - нѣ,

и Свѣ - - то-мѣ Дѣ - - хѣ, Тро - - и - ца ѣ - ди-

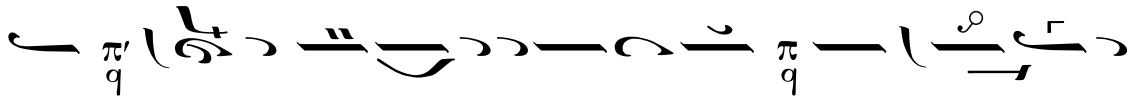
но - сѣщ - - - - нѣи и не - раз - - дель - - - нѣи.

Свѣтъ, _____ свѣтъ, _____ свѣтъ Гос - - подь _____ Са-

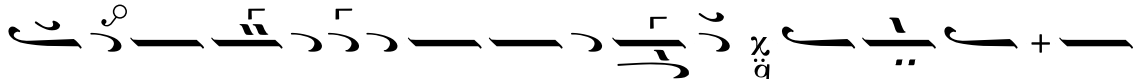
ва - шѣтъ, _____ ис - полнь _____ не - - - - - во _____

_____ и зем-ла сла - - вы Тво - е - а: ѿ - са - - на

въвыш - - - - нихъ, бла - го - сло - венъ _____ гра - - дый

_____ во _____ ѿм - - а Го - спо - - не, ѿ - сан - на въвы-

- - - - - шнихъ.

ра - - фїлмъ, _____ възъ _____ ѿс - - тлѣ - - - -

ра - - фїлмъ, _____ възъ _____ ѿс - - тлѣ - - - -

ні - - ѿ _____ Бо - - - - га _____ Сло - - ва _____ рожд -

ні - - ѿ _____ Бо - - - - га _____ Сло - - ва _____ рожд -

шѡ - - - - ю, _____ сѡ - - цѡ - - ю _____ Бо - - го -

шѡ - - - - ю, _____ сѡ - - цѡ - - ю _____ Бо - - го -

ро - - ди - - це _____ та _____ ве - - ли - - ча - - - -

ро - - ди - - це _____ та _____ ве - - ли - - ча - - - -

_____ емъ. _____

_____ емъ. _____

Негово. Возлюблю Те. Гласъ ѿ Па.

Воз - - лю - блю - - - Те, _____ Гос - - - - по - - ди,

Воз - - лю - блю - - - Те, _____ Гос - - - - по - - ди,

крѣ - - по - сте _____ мо - - - ѿ, _____ Гос - - - подь оу -

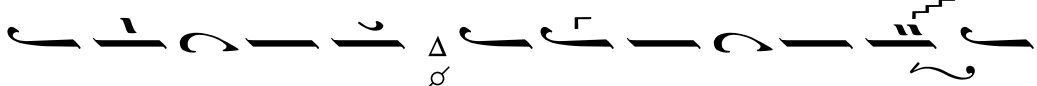
крѣ - - по - сте _____ мо - - - ѿ, _____ Гос - - - подь оу -

твер - жде - ні - е _____ мо - - - е, _____ ѿ _____ при - вѣ - - жи - це

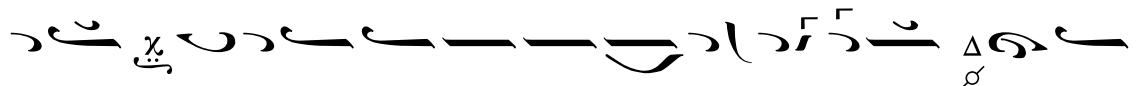
твер - жде - ні - е _____ мо - - - е, _____ ѿ _____ при - вѣ - - жи - це

мо - - - е, _____ ѿ _____ ѿз - ва - - ви - тель _____ мой.

мо - - - е, _____ ѿ _____ ѿз - ва - - ви - тель _____ мой.

 От - ца ѿ Сы - на ѿ Свѣ - та - го Дѣ - - - -

 - ха, Тро-и-це є - ди - но - сѣ - - щнѣ - - ю ѿ не-

 раз - дель - - нѣ - - - ю.

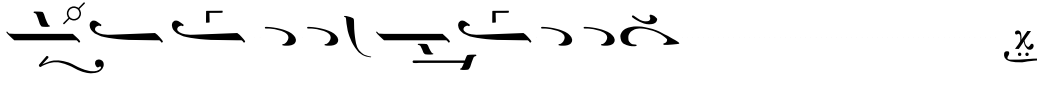
 Ми - - лость ми - - ра, жер - - твѣ хва - ле-нї-

 - - - - ѡ.

 И со Дѣ - - хомъ тво - - имъ.

 И - - ма - ми ко Го - - спо - - дѣ.

 Дос - той - - - - - но ѿ пра - - вед - но есть.

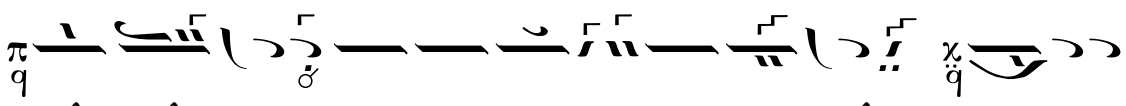
 Дос - той - - - - - но ѿ пра - - вед - но есть

 по - кла - на - ти - сѣ От - цѣ, ѿ Сы - - нѣ, ѿ Свѣ - то -

— Гло - - - - - ва__ рожд - - - - - ш8 - - - - - ю, —

с8 - ц8 - ю__ Бо - го - ро - - ди - - - ц8__ тд__

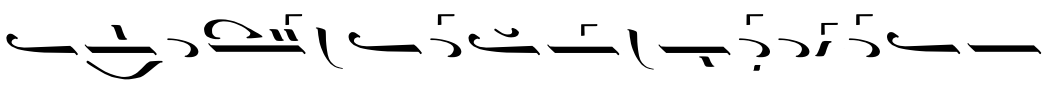

— ве - - ли - - ча... — ве - - ли - - -

- ча - - - емъ. —

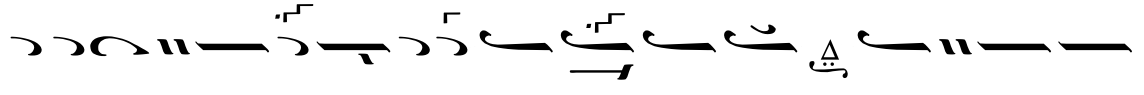
Достойно ест. Глас в̄. Ди.
Ѡ Сисаниос (Владика Мелети)
(Скратено од Д. Зл. Градоборски)

Дос- той - - но _____ естъ _____ га - - кв__ во- ис - -

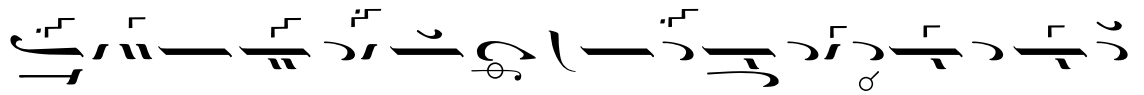
ти-н8__ бла - жи - - - - ти__ тд__ Бо - го - ро - - -

- - ди - - - - - ц8, _____ при - - снw__ бла-

же - н8 - - - - ю _____ ѡ пре - не - по - роч - - н8-

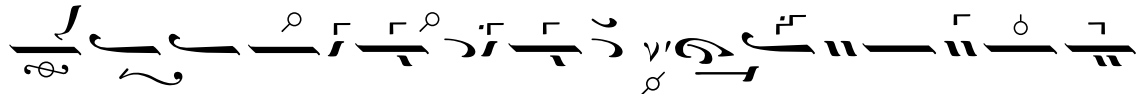
- - - - - ю, _____ ѡ ма - - - - - терь

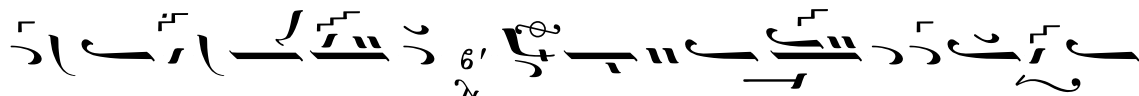
Бо - - - - - га на - - ше - гв

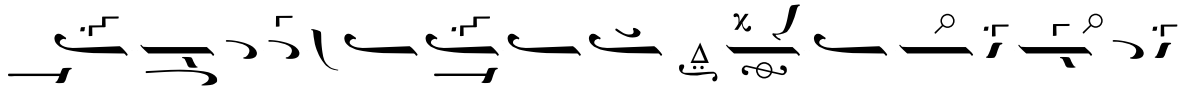
Чест-нѣи - - шѡ - - - ю хе - - рѡ - - виѡмъ,

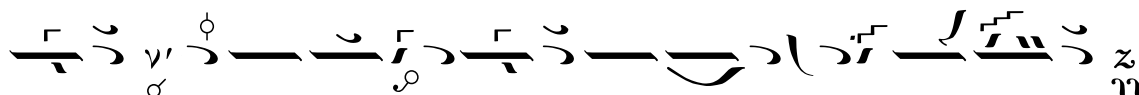
и сла - - виѣи - - шѡ - - ю безъ _____ срав - - не - -

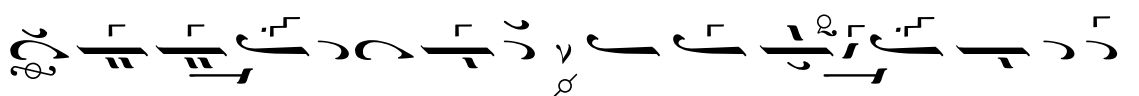
- - - - - нѣ - - ѡ се - - - - - ра - -

- - - - - фѡмъ, _____ безъ ѡс - тѣнѣ - - нѣ -

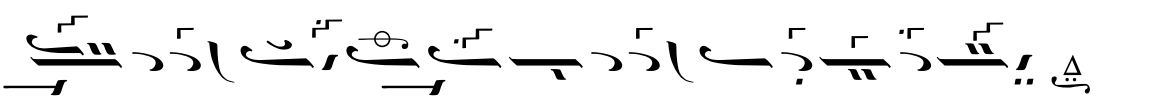
- - ѡ Бо - га Слo - - - ва рoжд - - - шѡ - - ю,

ѡ - - - - - цѡ - - ю Бо - го - ро - - - ди -

цѡ _____ тѡ _____ вѣ - ли - ча - - - - -

- - - - - ѡмъ. _____

Достойно есть (аноним.) Гласъ г'. ѡ ѡ Га'

(Скратено од Д. Зл. Градоборски)

Дос- той - - но _____ естѣ _____ га - - - кв во - ѿ - - сти - -

Бла - жи - - - - - ти -
нѣ _____

та _____ Бо - - - - го - - - ро -

ди - - - - цѣ, _____ при - - -

снѣ бла - же - - нѣ - - ю _____ ѿ пре - - не - по - роч -

ю, _____ ѿ _____ ма - - -

теръ _____ Бо - - - - га _____

на - - - - ше - - - - го. _____

Чест- нѣи - - - - шѣ - - - ю _____

хе - рѣ - - - - вѣмъ _____ ѿ _____ ѿ сла - - - вѣи -

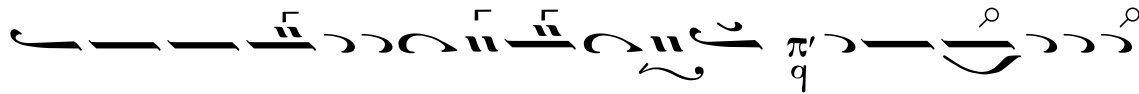
До - стои - - - но есть га - - кв во - ис - - ти - - нѣ

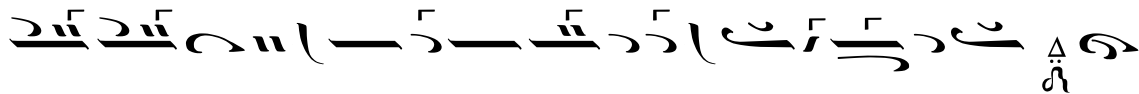
бла - жи - - - ти та Бо - го - ро -

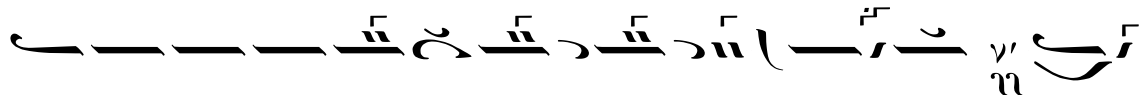
- - - ди - - цѣ, при - - снѣ вла - же - - нѣ - - - ю, и

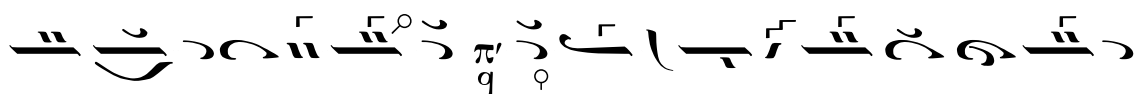
пре - не - по - ро - - чнѣ - - ю, и ма - - - -

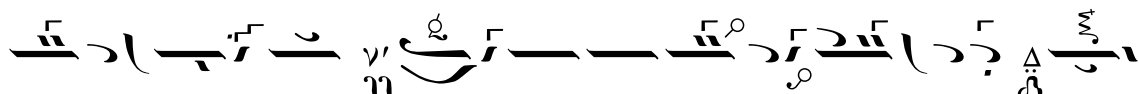
теръ Бо - - га на - - - - ше - - - гѣ. Чест -

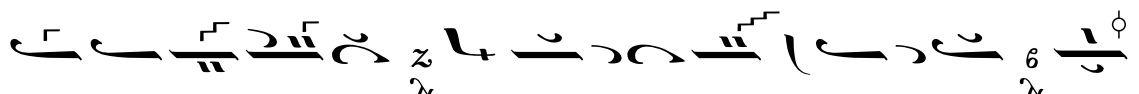
нѣи - - шѣ - - ю хѣ - - рѣ - - вѣмъ, и

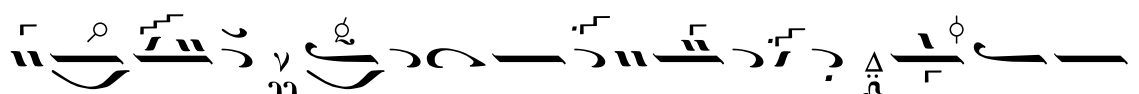
слав - - нѣи - - шѣ - ю безъ срав - не - - - нї - а се - -

ра - - фѣмъ, безъ и с - тѣ - - нї - а Бо -

га Гло - - - ва рожд - - шѣ - - - ю, сѣ -

- цѣ - - ю Бо - - го - ро - - - ди - - це та ве - ли -

ЧА - - - ЕМЪ, ТА ВЕ-ЛИ - ЧА - - - ЕМЪ, ТА ВЕ - - ЛИ - -

ЧА - - - ЕМЪ.

ЧА - - - ЕМЪ.

ЧА - - - ЕМЪ.

Достойно есть. Гласъ ѿ. $\lambda\ddot{a}$ Па.

ѿ Т. Х. Геродани (коригирано од Градоборски)

До - стой - - - - но есть - - - - ка - кв во - и - -

сти - - нѢ - - - - бла - жи - - - - ти - - - - та - -

Бо - - - - го - ро - - - - ди - - - - цѢ, при -

снѡ бла - - же - - - - нѢ - - ю - - и пре - - не -

по - ро - - - - чнѢ - - ю, - - и - - ма - -

- - терь - - Бо - - - - га - - на - - - - ше - - - - гѡ.

Чес - тнѣи - - - - шѢ - - ю - - хѣ - - - - рѢ - -

Чес - тнѣи - - - - шѢ - - ю - - хѣ - - - - рѢ - -

Чес - тнѣи - - - - шѢ - - ю - - хѣ - - - - рѢ - -

Чес - тнѣи - - - - шѢ - - ю - - хѣ - - - - рѢ - -

ВѢМЪ, _____ И _____ СЛАВ - - - -

ВНѢИ - - - - Ш8 - - - - Ю _____ БЕЗЪ СРАВ - НЕ - -

НИ - - - - А _____ СЕ - - РА - -

ФѢМЪ, _____ БЕЗЪ _____ ИС - ТЛѢ - - НИ - - - -

А _____ БО - - ГА ГЛО - - - - -

ВА _____ РОЖД - - - - Ш8 - - - - Ю, _____ С8 - Ц8 - -

Ю БО - ГО - - РО - - - - - ДИ - - Ц8

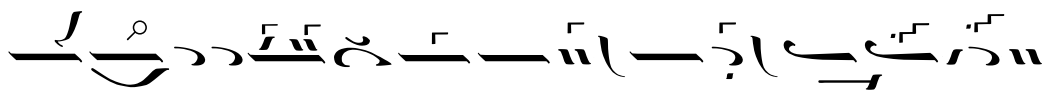
ТА _____ ВЕ... _____ ТА ВЕ - - ЛИ - - ЧА - - - -

_____ ЕМЪ. _____

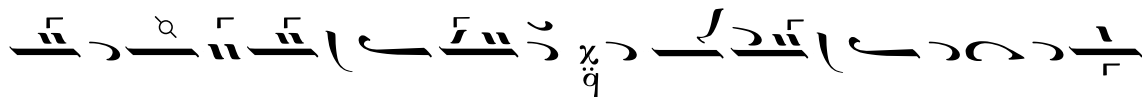
Достойно есть. Гласъ 5. $\lambda \pi$ Па.

од Никола ДѢшка

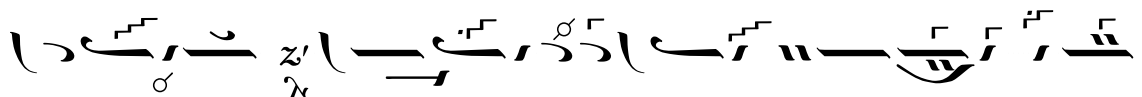
(коригирано од Д. Зл. Градоборски)

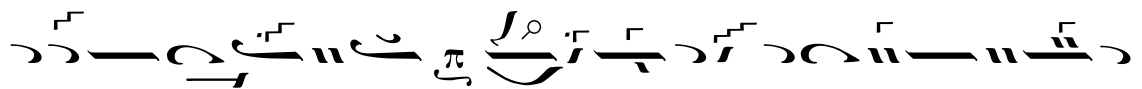
До-стой - - - но _____ есть _____ па - - - кв _____ во -

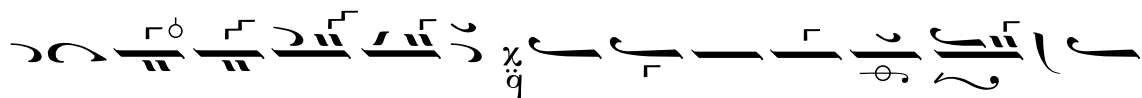
й - - - - сти - нѢ _____ бла-жи - - - - ти та _____

_____ Бо - - - го - - - - - ро - - - - ди-

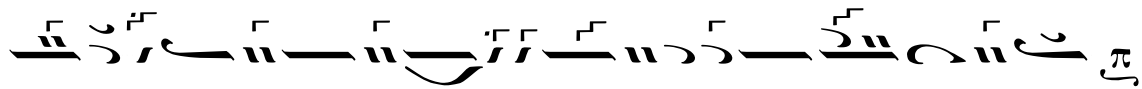
- - - - цѢ _____ при - - - свѢ _____ бла - - - же - - - -

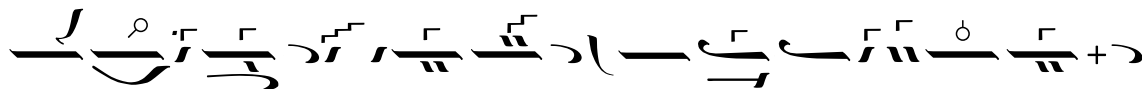
- нѢ - - - ю, _____ и пре - не - по - ро - - - -

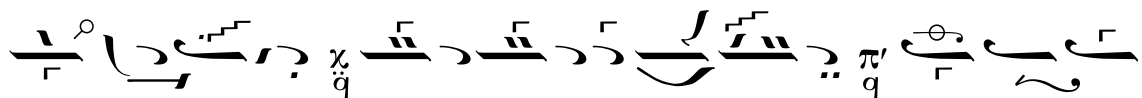
- чнѢ - - - - ю, и ма - - - - - терь _____

_____ Бо - - - га _____ на - - - - - ше - - - - - гв.

Чест- нѢи - - - - - шѢ - - - - -

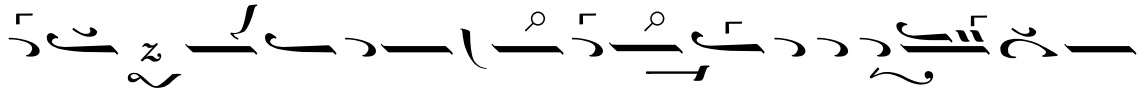
- - - ю _____ хе - - - рѢ - - - вѢмъ, _____ и слав - -

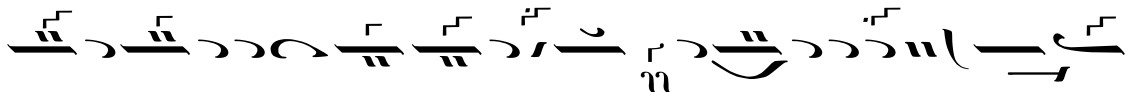
До-стой-но естъ _____ га - кв _____ во - - ис - - ти - - нѢ

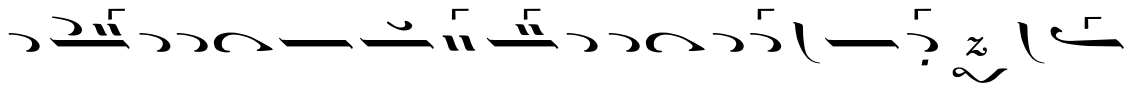
бла-жи - - - - ти _____ та Бо - - го - - ро - - ди-

- цѢ, при-сно-бла-же - - - - нѢ - - ю, _____ и пре-

не - - по - - ро - - чнѢ - - ю, _____ и ма - - - - терь _____

_____ Бо - - га _____ на - - - - ше - - - - гв. _____ Чест-

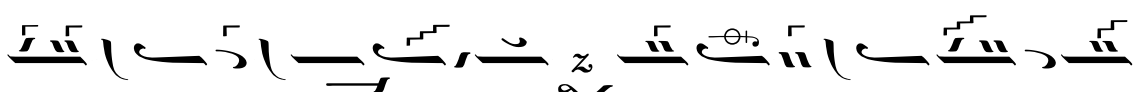
нѢи - - - - - шѢ - - ю _____ хе - - рѢ - - - - вѣмъ, _____

и _____ слав - - - - нѢи - - - - - шѢ - - - - ю

везъ срав - не - - - - - нѣ - - ѡ се - - - - - ра-

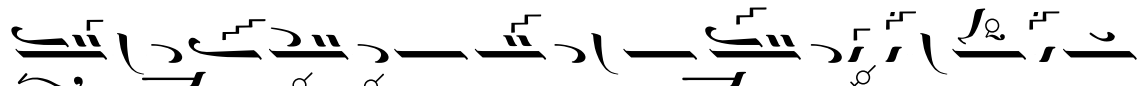
- - - - - фѣмъ, _____ везъ _____ ис - - тлѣ - -

- - - - - нѣ - - ѡ Бо - - - - га

 Гло - - - - ва _____ рожд - - шѣ - - - - ю, сѣ -

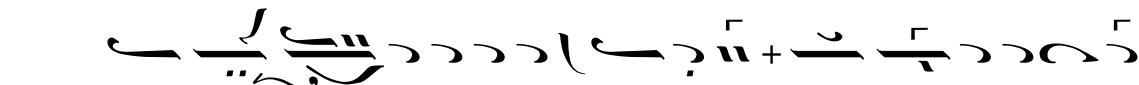
 - - цѣ - - - - ю Бо - го - - ро - - - - - ди - - цѣ

 та _____ ве - ли - ча - - - - емъ. _____

Дрѣво. ѿ Д. Зл. Градобрскагѡ
 Гласъ ѿ. ѿѿ Ни.

 До - стѡй - - - - но _____ есть _____ га - - кв _____ во - -

 и - - сти-нѣ бла - жи - - - ти _____ та Бо - го - ро -

 - - ди - цѣ, _____ при - - - снѡ бла - же - - - - нѣ - -

 ю, ѿ пре - не - по - роч - - - - - нѣ - - - - -

 ю, _____ ѿ ма - - - - - терь Бо - га на - -

ше - гw. — Чест-нѣи - - ш8 - - - ю хе - - - р8 - -

- вѣмъ, — и слав - - - нѣи - - ш8 - - ю безъ

срав - не - - - нї - Δ се - ра - - фїмъ, — безъ — ис-

тлѣ - - - нї - Δ Бо - - - га Слo - - - ва рoжд-

- - ш8 - - - ю — с8 - ц8 - - ю Бо - го -

ро - - - ди - ц8 та ве - ли - ча... — та ве -

ли - - ча - - - - - емъ. —

ли - - ча - - - - - емъ. —

ли - - ча - - - - - емъ. —

ли - - ча - - - - - емъ. —

ли - - ча - - - - - емъ. —

ли - - ча - - - - - емъ. —

ли - - ча - - - - - емъ. —

ли - - ча - - - - - емъ. —

Др8го ѿ Д. Зл. Градoвoрскагw.
Гласъ ѿ. π̄̄ Па.

До-стой-но ѣсть па - - - - кw во - и - - сти - - н8

— бла - - жи - - - - - ти — та —

— бла - - жи - - - - - ти — та —

— бла - - жи - - - - - ти — та —

Г а на - - ше - - гв. Чест - нѣи -

- - - - -

шѣ - - ю хѣ - - рѣ - -

- - - - -

вѣмъ, и сла - - вѣи - шѣ - - ю

- - - - -

вѣзъ сра - внѣ - - нѣ - а

- - - - -

се - ра - фѣмъ, вѣзъ ис - тѣ -

- - - - -

нѣ - а Бо - га Сло - - ва - рожд - - шѣ - ю, сѣ -

- - - - -

шѣ - - ю, Бо - - го - - ро - - ди - -

- - - - -

цѣ - та - вѣ - - ли - ча... та - вѣ - - ли - -

- - - - -

ча - - - - емъ.

- - - - -

и

ча - - - - - етъ _____ стерть: по рож-

- - де - - ствѣ _____ дѣ - - - - ва,

й _____ по смер - - - - - ти _____ жи-

- - - - - ва, спа - са - - - - е - - - - ши _____ при-

- - - снѡ, _____ Бо - го - ро - - ди - - - - це, на-

слѣ - - - - - ді - - - - - є _____ тво -

π_q На Рожд. Христово. Гласъ ѧ. $\frac{L}{q}$ Па.
- - є. _____

Ве - ли - чай, _____ дѣ - - ше - - - - -

мо - ѡ, _____ чест - - нѣи - - - - - шѣ - - - - ю _____

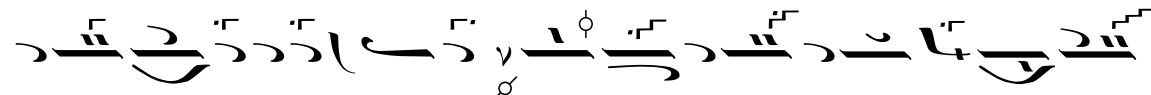
гор - - ни хъ во - - инс - твѣ дѣ - - - вѣ Пре - чи - стѣ - - -

π_q

- - ю Бо - - го - - ро - - - ди - - - це. Та - - ин -

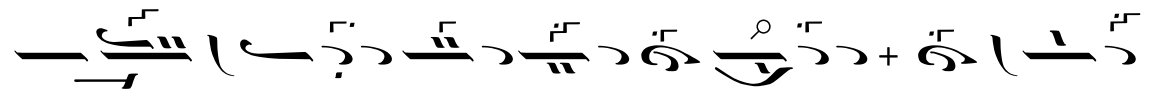
ство - - стра - - - - - но - - - - - є ви - - - - - жє ѿ и

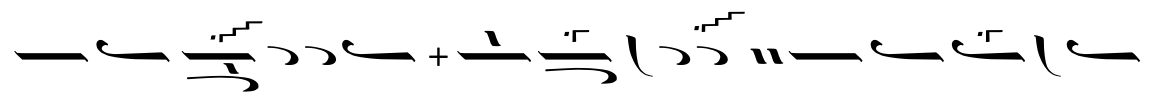
пре - слав - - но - - є: не - - - - - бо вер - те - пь

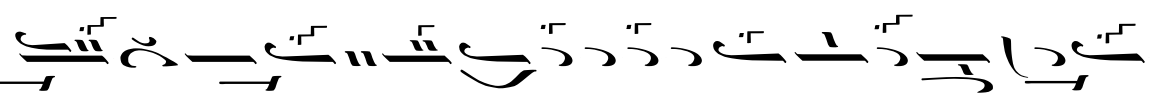
пре - столъ хє - рѣ - вѣм - -

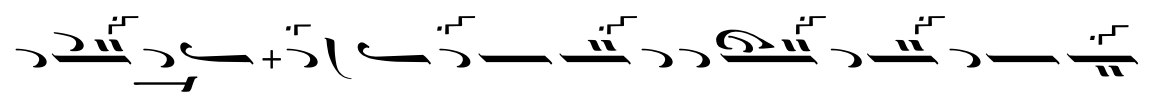
- - - - - скій Дѣ - - - - - ва: га - - сли, влѣ - сти - -

- - ли - - - - - це вѣннх - - же воз - ле - же

не - - - - - влѣ - сти - - - - - мый Хрі - стосъ

Богъ: ѿ - го - - - - - же, во - - спѣ - - ва - -

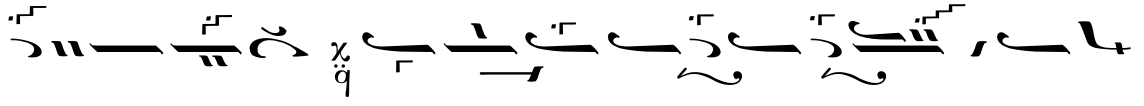
- - - ю - - це вє - - - ли - - - ча - - емъ. π
9

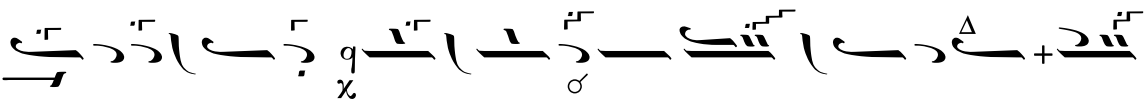
Лю - би - - - ти ѿ - - - бж намъ

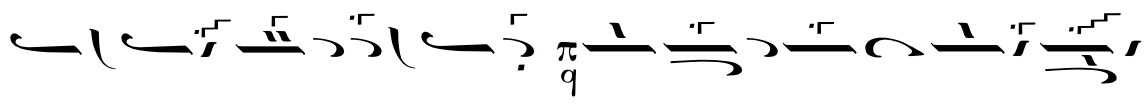
па - - - кв___ без - вѣд - - - - - но - - - є стра-

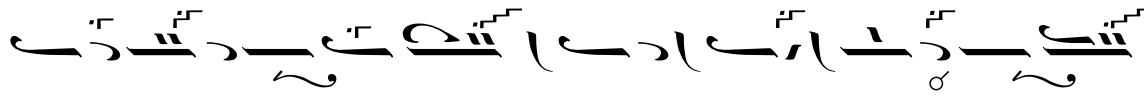
- - - - хомъ ѱ - до - - вѣ___ ê___ мол - ча-

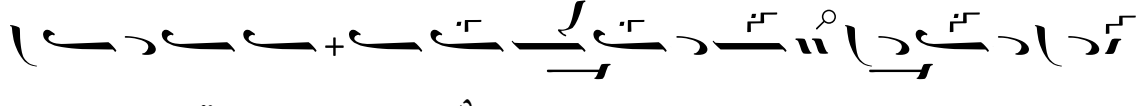
- - ни - - є___ лю - во - - - вї - - - ю же_

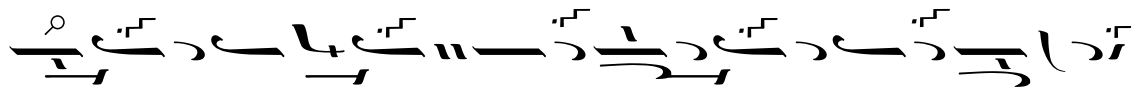
___ дѣ - - - во___ пѣ - - - снн тка - - -

ти___ спро - - та - - жен - - - но___ сло - - - же -

- - - нї - Δ не - 8 - дов - - но___ еСТЬ_

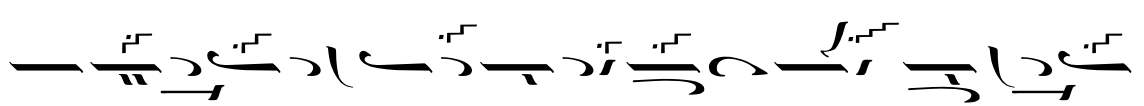
___ но___ ѱ___ Ма - - ти___ си-

- - - л8 є - ли - - - ко - - -

- є еСТЬ___ про - из - - - во - - - ле - -

- - - - - нї - - - є___ дждь_

Музыкальная запись (некириллица)

ны - - - нѣ ве - - се - ли - - - - - сд _____ Гі-

Музыкальная запись (некириллица)

- - - ѡ - - - не. Ты же чи - ста - - д кра - - сѣи - -

Музыкальная запись (некириллица)

- - сд Бо - го - - ро - - - ди - - - цѣ, ѡ вос-

Музыкальная запись (некириллица)

та - - - - нї - и Рож-де-ства _____ тво - - е - - гѡ. _____

Музыкальная запись (некириллица)

На Ѡмниа Недѣла. Гласъ ѧ. $\frac{L}{q}$ Па.

Музыкальная запись (некириллица)

Те - ве _____ свѣ - - - - - тлѣ - - - ю

Музыкальная запись (некириллица)

свѣ - - - - - цѣ _____ и Ма - -

Музыкальная запись (некириллица)

- - - - - терь _____ Бо - - жї - - ѣ, пре - - чѣ... _____

Музыкальная запись (некириллица)

пре - чѣ - - - днѣ - - ю сла - - - - - вѣ, _____ и

Музыкальная запись (некириллица)

виш - - - - - шѣ - - - - - ю _____

6
λ

На Благовѣщеніе. Гласъ д̣. ѿ Вѣ.

χ

Бла - го - вѣс - твѣи, _____ зем - ле, _____ ра - - дост -

_____ ве - - лї - - - ю, _____ хва - ли - - - - - те

не - - - ве - - - са, _____ Бо - - жї - - ю сла -

_____ вѣ.

6
λ

χ

И - ко ѡ - дѣ - ше - - влен - - но - мѣ Бо - - жї -

_____ ю _____ кї - - вѣ - - - - тѣ, _____ да ни - ка - - -

_____ ко - же _____ ко - - снет - - са _____ рѣ - - ка _____

_____ сквер - - - - - ныхъ. _____ Оуст - - - - нѣ _____ же

_____ вер - - ныхъ Бо - - го - - ро - - ди - - це _____ не - -

кѡ тво - е - - - ю прои - - - -

де, па - кв пло - то - но - - сец па - - - ви - - сд на

зе - - - мли, и съ че - - ло - - - вѣ - - ки по - жи -

- - - ве. Та Бо - - - го -

ро - - - ди - це, тѣмъ - - - вси - - - ве - ли -

ча - - - емъ.

Богъ - - - Го - - - сподь, и - - - па -

ви - - - сд намъ, - - - сос - та - - ви - те праз - - -

- дникъ, и - - - ве - - се - - лд - - ще - - сд

На Въвница. Гласъ Д. $\overset{\text{L}}{\text{D}}$ Вѣ. $\overset{\text{L}}{\text{X}}$

Богъ - - - Го - - - сподь, и - - - па -

ви - - - сд намъ, - - - сос - та - - ви - те праз - - -

- дникъ, и - - - ве - - се - - лд - - ще - - сд

Богъ - - - Го - - - сподь, и - - - па -

ви - - - сд намъ, - - - сос - та - - ви - те праз - - -

ⲁⲃⲗⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ

Δ ВЛА - ГО - ГЛА - - - ГО - - - ЛИ - - - ВА - - - Δ

ⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ

ⲟⲩ - - СТА _____ ВИ - ТИИ - - СТВО - - ВА - - ТИ

ⲛⲉ ⲙⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ

ⲛⲉ ⲙⲟ - - ГДТЪ, ТЕ - ВЕ _____ ПЪ - - ТИ ДО - - - - СТОИ - -

ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ

- - - - - НО: _____ НИ - З8 - МЕ - ВА - - - - - ЕТЬ

ⲛⲉ ⲙⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ

_____ ЖЕ ⲟⲩⲱⲛⲁ _____ ВСАКЪ ТВО - Е _____ РО - - ЖДЕ - - -

ⲛⲉ ⲙⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ

СТВО _____ РА - - - - З8 - - - - МЪ - - - - ТИ. ТЪМ - - -

ⲛⲉ ⲙⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ

ЖЕ _____ ТА СО - ГЛА - - СНО СЛА - - - - - ВИМЪ. _____

ⲛⲉ ⲙⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ

ⲛⲉ ⲙⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ
_____ На Вознесение. Гласъ ѿ. ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ

ⲛⲉ ⲙⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ

ТА _____ ПА - - ЧЕ _____ ⲟⲩⲱⲛⲁ _____ МА _____ И СЛО -

ⲛⲉ ⲙⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ ⲛⲟⲩⲱⲛⲁ

- - ВЕ - - - - СЕ _____ МА - - - - -

Сим - - - - - мѢ по - кла - на - - ю - ше - са ѿ - - мѢ,

та ве - ли - ча... та ве - ли - ча... та

ве - ли - ча - - - емъ.

ЛитѢргїа на Великагѡ Василїа
Гласъ вѣ. Ди.

свѣтъ, свѣтъ, свѣтъ

Гос - -

подъ

Са - - ва - - - ѡръ,

ис - полнь

не...

NE - - - - - BO

и зє...

и зє...

и зє...

зє - мла сла - - -

- - - - - вы, зє - - мла сла -

- - - - - вы Тво - е - - а:

ω - - сан - - - - -

- - - - - на

въ вы... въ вы

Въвы - - - -

Шнихъ, бла - - го - - сло - - венъ

град - -

Дый во

и... во и - ма

го - - спо -

дне, ѿ - са -

- - - на въ вы...

ѿ - са - - - - на

въ вы... ѿ - са - - - - -

د ر ا ا ر ا R

- - - - - на _____ въ вы - - - - -

ي ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا R

шнихъ. _____

ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا ر ا R

я - - - - - ми... _____

د ر ا ا ر ا ر ا ر ا ر ا R

_____ а - - - - - мин. _____

ي ا ر ا ر ا ر ا R

ر ا ر ا ر ا ر ا R

я - - - - - ми... _____

ر ا ر ا ر ا ر ا R

د ر ا ر ا ر ا R

_____ а - - - - - мин. _____

ي ا ر ا R

ر ا ر ا ر ا R

Те - ве _____ по - емъ, _____

... со ... дѣ... со ... дѣ ...

...

... ла. ... ѿ ... те-бѣ

... ѿ ... ра...

... ѿ ... ра - - дѣ - ет - - са,

Бла - го - да... Бла - го - да - - - - - тна -

...

вса

... ка... ... свд -

ка - ѿ тварь, ... сла - - -

Ⲛⲁ - - - - ⲃⲁ - - - - ⲧⲃ̅ - - - - ⲃⲃ̅. - - - -

Ⲙⲧⲉⲃⲃ̅ ⲣⲁⲃⲃⲉⲧⲥⲁ. Ⲓⲗⲁⲥⲃ̅ ⲓ̅. ⲗⲡⲟⲓ̅ *Ни.*

ⲙⲒ ⲒⲒⲛⲉⲥⲓⲁ Ⲓⲃⲓⲣⲓⲧⲁ

(Коригирано од Д. Зл. Градоборски)

Ⲙⲧⲉⲃⲃ̅ - ⲃⲃ̅ - ⲣⲁ - - - - ⲃⲃ̅ - ⲉⲧ - - ⲥⲁ, - Ⲓⲗⲁ - -

Ⲓⲟ - - ⲃⲁ - - - - - ⲧⲛⲁ - - ⲃ̅, - ⲃⲥⲁ - -

- - - ⲕⲁ - - ⲃ̅ - ⲧⲃⲁⲣⲃ̅ - ⲁⲓⲧ - - Ⲓⲗⲁ - -

- - - - - ⲥⲕⲓⲓ̅ - - ⲥⲟ -

ⲃⲟ... - ⲥⲟ - ⲃⲟⲣⲃ̅ - ⲓ̅ ⲕⲉ - ⲗⲟ - - ⲃⲃ̅ - -

ⲕⲉ - ⲥⲕⲓⲓ̅ - ⲣⲟⲃⲃ̅: ⲃ̅ⲥ - ⲃⲁ - ⲕⲉ - - - -

ⲛⲃ̅ⲓ̅ ⲕⲣⲁ - - ⲓ̅ⲙⲉ - ⲓ̅ ⲣⲁ - ⲓ̅ⲟ - ⲥⲗⲟ -

ⲃⲉ - - - - -

ⲡⲣⲟ ⲛⲉ ⲥⲧⲣⲁⲛ

_____ про - - - стран - - - - -

ⲛⲉ ⲃⲉⲥⲧⲁ ⲥⲟ ⲁⲃⲉ

- - нѣ - - е не - весь_____ со - - дѣ-

ⲁⲗⲁ ⲉⲧⲥⲁ

- - - - - ла. _____ ѿ те-

ⲃⲉⲥⲧⲁ ⲥⲟ ⲁⲃⲉ

вѣ_____ ра - - - - - дѣ - - ет - - ца

ⲃⲉⲥⲧⲁ ⲥⲟ ⲁⲃⲉ

Бла - го - - да - - - - - тна - - - - а,

ⲃⲉⲥⲧⲁ ⲥⲟ ⲁⲃⲉ

_____ вса - - - - - ка - - а _____ тварь, _____

ⲥⲗⲁ ⲉⲧⲥⲁ

сла - - - - - ва _____ те - - вѣ. _____

ⲉⲓ ⲛⲉ ⲥⲧⲣⲁⲛ

в) Литѳргія Преждешващенныхъ.

Петар Лампадарій. Нынѣ силы. Гласъ ѿ. ⲡⲁ.

ⲉⲓ ⲛⲉ ⲥⲧⲣⲁⲛ

Ѹй! _____ ны - - - - - нѣ _____

СИ - - - ЛЫ НЕ - БЕ -

- - - СНЫ - - Д СЪ НА... СЪ НА - -

- - МИ НЕ - - ВИ - - - - -

- - - ДИ - - МВ СЛД - - - - -

ЖАТЪ: НЕ - ВИ - - - - - ДИ - -

МО СЛД - - - - - ЖАТЪ: СЕ,

се БО се БО

слд - - - - - ЖАТЪ: Царь,

Царь сла - - - вы,

се жер - - - тва тай - - на-

Лы _____ не - - - бес - - - - - ны - -

_____ д _____ съна - - ми _____ не- ви - -

_____ ди - - мш _____ слд - - - жатъ _____ се

_____ бо _____ вхо - ди...

_____ вхо - - дитъ _____ Царъ

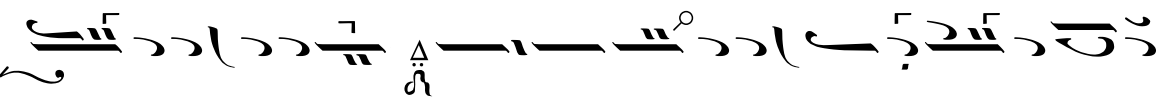
_____ вы _____ се _____ жер - - - -

_____ тва тай - - - - на - - д _____ со-

вр - ше - - - на до-ри - но - - сит - - - сд вк - - -

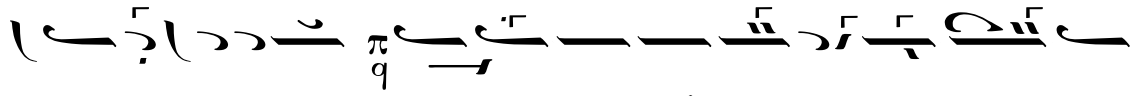
 - - - - ρδ - - - ю и лю - во - ви - ю _____ при - стδ - - -

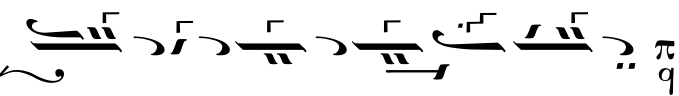
 - - - - пимъ _____ да при - час - тни - - цы _____ жи - - зни _____

 вѣ - - - чны - - - Δ вδ - - - - - - - - -

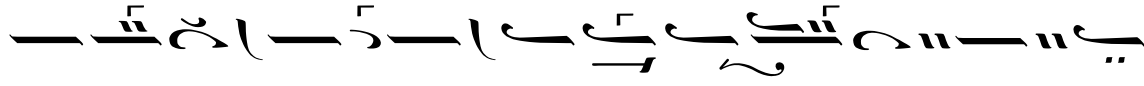
 дѣмъ. _____ ял - - ли - лδ - - і - - - л. _____

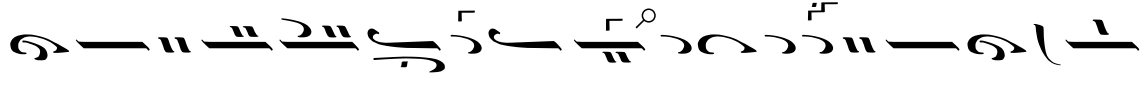
Друго. ѿ Д. Зл. Градоворскагѡ.
 Гласъ д̄. ѿ Ди.

 ны - - - - - - - - - нѣ, ны - нѣ си - -

 - - - лы не - - ве - - - - - - - - - сны..

 не - ве - - - - - - - - - сны - - - - Δ _____

 _____ съна - - - - - - - - - ми _____ не - - ви - - - - -

Гречески текст с нотацията: β λ

- - ди - мѡ слѡ - - - - - жатъ се бо

Гречески текст с нотацията

вхѡ - - ди... вхѡ - дитъ

Гречески текст с нотацията: Δ

Царь

Гречески текст с нотацията

сла...

Гречески текст с нотацията

сла - - - - -

Гречески текст с нотацията: Δ

- - вы Се жер - - - тва тай - - -

Гречески текст с нотацията: π ρ σ

- - - на - - - Δ со - вер - ше - - -

Гречески текст с нотацията

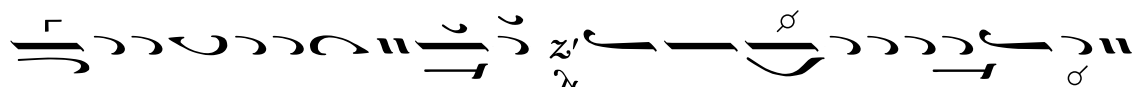
на до - ри - но - - - сит - - - са

Гречески текст с нотацията: β λ ρ σ

въ - - - ρ ю и лю - - бо - - -

Гречески текст с нотацията

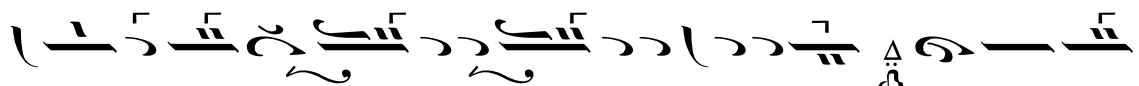
вї - - - ю при - - - стѡ... при - -

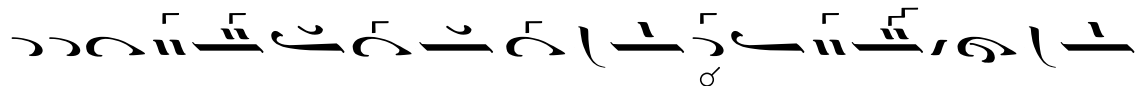
 - - - - - стѢ - - пимъ - да при - ча - стни - цы жи -

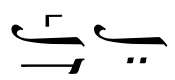
 зни - вѣ - - - - - чны - - - - - ѿ - вѣ - - -

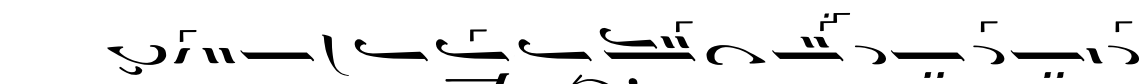
 - - - - - демя. - - - - - Ял - ли - лѢ -

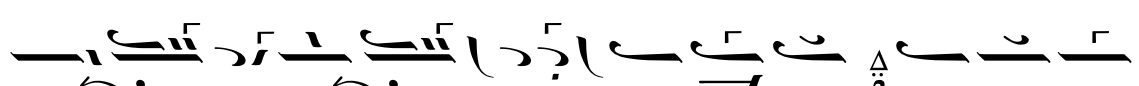
 - - ѿ - - - а.

Друго. Гласъ Ѳ. λ ρ δ Ни.
 ѿ Димитріа Златанова - Градоборскагѡ

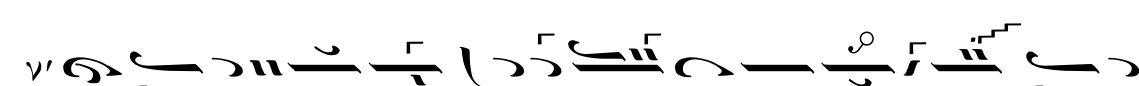
 Ны - - - - - нѣ си - - - - -

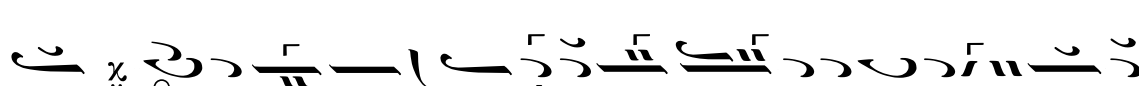
 - - - - - лы - - - - - не - ве...

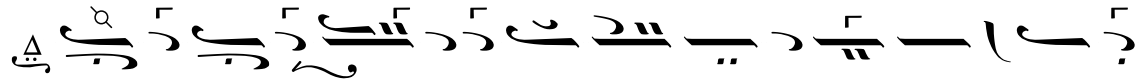
 _____ не - ве - - - - - сны - - - - - ѿ

 съ на - - - - - ми не - ви - ди - - -

 ѡ слѢ... _____ слѢ - - жатъ

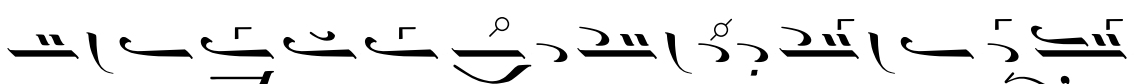
се _____ во _____ вхо... _____ вхо - -

- - - - - дитъ _____ Царь _____

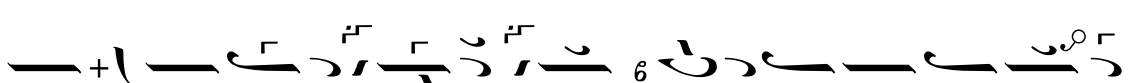
_____ сла - - - - - вы, _____ се жер...

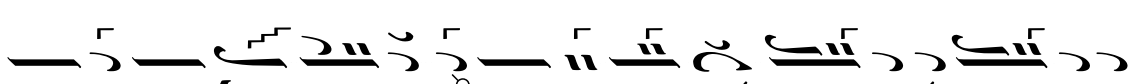
_____ се жер - - тва тай - - - - -

на - - _____ со - вер - ше - - - - - на _____ до - ри -

но - - - - - сит - - са. Вѣ - рю и лю - во - -

- - ві - - - ю при - стъ - - - - -

пимъ _____ да при - час - - тни - цы жи - - зни _____ вѣ - -

- - - - - чны - - _____ вѣ... _____ вѣ - -

- - - дель. Ял - ли - _____ і - - - - - а. _____

Handwritten musical notation on a single staff.

ВкѸсите, ѿ Иѡанн Клада.

Гласъ ѿ. $\lambda\ddot{a}$ Кѿ.

Handwritten musical notation on a single staff.

ВкѸ

Handwritten musical notation on a single staff.

си - - - - - те

Handwritten musical notation on a single staff.

И

Handwritten musical notation on a single staff.

Handwritten musical notation on a single staff.

ви - - - - - ди...

Handwritten musical notation on a single staff.

$\lambda\ddot{a}$

Handwritten musical notation on a single staff.

И - - - - - ви... - - - - - И

Handwritten musical notation on a single staff.

$\lambda\ddot{a}$

ви - - - - - ди - - те, - - - - - га - - - - - кв

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

БЛАГЪ,

ġā

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

kw

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

БЛАГЪ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Го...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Го...

Го

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

сподь,

Го-

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

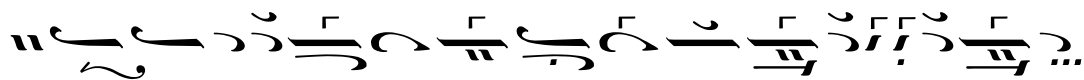
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

сподь,

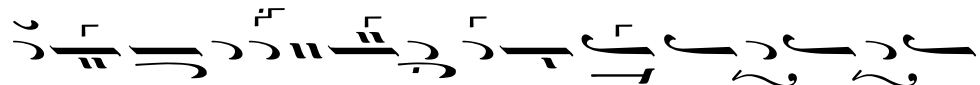
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

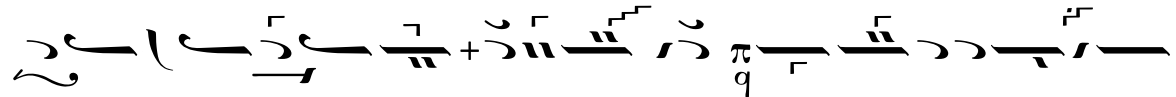
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ġā - ġā - ġā

«
- - - - - а. _____

ПРИЧАСТНЫ НЕДЪЛНЫ
од Димитріа Златанова – Градодворскагw
Гласъ а̣. $\frac{L}{q}$ Па.

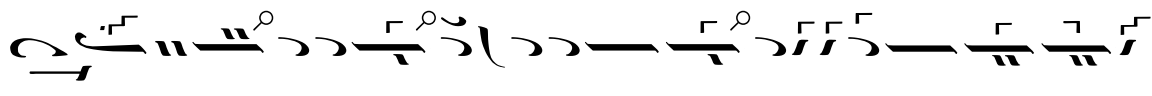

Хва... _____

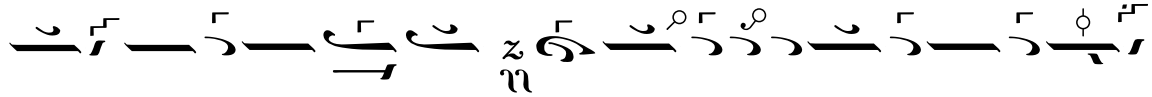

_____ хва - - - ли - - - - -

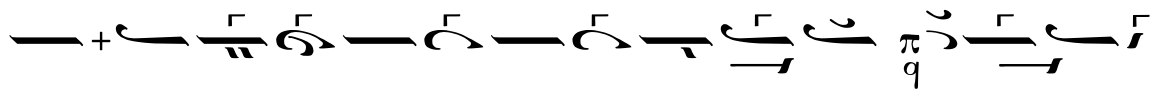

- - - - -

- - - - -

- - - - -

- - - - -

- - - - -

- - - - -

Handwritten musical notation on a staff.

те

Handwritten musical notation on a staff with a π symbol and a subscript q .

Го...

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff with a π symbol and a subscript q .

Го

Handwritten musical notation on a staff.

спо...

Handwritten musical notation on a staff.

Го

спо-

Handwritten musical notation on a staff with a π symbol and a subscript q .

да съ не...

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff with a π symbol and a subscript q .

съ не...

Handwritten musical notation on a staff with a γ symbol and a subscript α .

Handwritten musical notation on a staff with various notes and clefs.

Handwritten musical notation on a staff with various notes and clefs.

Handwritten musical notation on a staff with various notes and clefs.

Handwritten musical notation on a staff with various notes and clefs.

Handwritten musical notation on a staff with various notes and clefs.

Handwritten musical notation on a staff with various notes and clefs.

ХВА-ЛИ - - - - -

Handwritten musical notation on a staff with various notes and clefs.

Handwritten musical notation on a staff with various notes and clefs.

- - - - - те Го...

Handwritten musical notation on a staff with various notes and clefs.

Handwritten musical notation on a staff with various notes and clefs.

Г - - - -

спо - - да

съ не...

Г - - - -

Г - - - -

Г - - - -

съ не - - - -

весь, Го - - - -

спо - - да

хва - ли - - - -

те, ал - ли - лд - -

і - - а.

Гласъ Г. ѣ ѣ

Горно - - - - - те _____ Го... _____

Горно - - - - - те _____ Го... _____

Горно - - - - - те _____ Го... _____

Горно - - - - - те _____ Го... _____

Горно - - - - - те _____ Го... _____

Горно - - - - - те _____ Го... _____

Горно - - - - - те _____ Го... _____

Горно - - - - - те _____ Го... _____

Горно - - - - - те _____ Го... _____

Горно - - - - - те _____ Го... _____

Гласъ Дъ. Ди.

Гласъ Дъ. Ди.

Гласъ Дъ. Ди.

Гласъ Дъ. Ди.

Гласъ Дъ. Ди.

Гласъ Дъ. Ди.

Гласъ Дъ. Ди.

Гласъ Дъ. Ди.

Гласъ Дъ. Ди.

Гласъ Дъ. Ди.

Гласъ Дъ. Ди.

Хва

Годъ сподобява се да види

Годъ сподобява се да види

Год - - - - -

Годъ сподобява се да види

сподобява се да види

Годъ сподобява се да види

Год - - сподобява се да види

Годъ сподобява се да види

Годъ сподобява се да види

сподобява се да види

Годъ сподобява се да види

сподобява се да види

Годъ сподобява се да види

Год... сподобява се да види

Годъ сподобява се да види

Год - - сподобява се да види

Годъ сподобява се да види

ли - - - - - те. Ял - ли

Хва - - - -

ли - - - - - те

Го...

Го...

+

(Недостига вториот дел на оваа и почетокот на следната творба на Гласъ њ. џ Па.)

(Хва)...

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

ли

Handwritten musical notation on a staff.

те

Го...

Handwritten musical notation on a staff.

Го

Handwritten musical notation on a staff.

спо...

Handwritten musical notation on a staff.

Го

спо

да

Handwritten musical notation on a staff.

съ не...

ἁγίου πνεύματος ἡμετέρου

καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἡμετέρας

καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἡμετέρας

καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἡμετέρας

сѣ не - - - -

καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἡμετέρας

всѣхъ

καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἡμετέρας

καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἡμετέρας

καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἡμετέρας

καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἡμετέρας

καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἡμετέρας

сѣ не - - всѣхъ. Ил - ли -

Handwritten musical notation on a staff.

л8 - - - і - а. _____

Handwritten musical notation on a staff.

Гласъ 3. ѿ Зо.

Handwritten musical notation on a staff.

Хва... _____

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Хва - ли... _____

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Хва - - ли -

Handwritten musical notation on a staff.

- - - - - те Го...

Handwritten musical notation on a staff.

Го...

Handwritten musical notation on a staff.

Го...

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Го - - - - -

Handwritten musical notation on a staff.

- спо... Го - - - - - спо - - да съне...

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

съ не...

Handwritten musical notation on a staff.

съ не -- бесъ, Го - - - - -

Handwritten musical notation on a staff.

спо - - -

Handwritten musical notation on a staff.

хва - ли - - - - -

Handwritten musical notation on a staff.

те. Ял - ли - лѣ - - і - - а.

Handwritten musical notation on a staff.

Гласъ Ѳ. λ $\frac{L}{\text{Ѳ}}$ Ни.

Handwritten musical notation on a staff.

Хва...

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Хва - - - - - ли...

Годы - - - - -

Годы - - - - -

Годы - - - - -

Годы - - - - -

Годы - - - - -

Годы - - - - -

Хва - ли - - - - -

Годы - - - - -

- - те - - - - -

Го...

Годы - - - - -

Го - - -

Годы - - - - -

Годы - - - - -

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

----- спо...

Handwritten musical notation on a staff.

----- Го - - спо - да _____ съ не...

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

----- съ не - всеъ,

Handwritten musical notation on a staff.

----- Го...

Handwritten musical notation on a staff.

----- Го - - спо - - да

Handwritten musical notation on a staff.

----- хва - ли - - - - - те. _____ Ял - ли - л8-

Handwritten musical notation on a staff.

----- і - - - а.

Гласъ Ѧ. Ди.

ПРИЧАСТНЫ СЕДМИЧНЫ

Въ понедѣльникъ и на Ангелскитѣ праздници

Ѡ Григоріа Протоцалта

(скратено Ѡ Д. Зл. Градоворскагѡ)

Гласъ Ѧ. Ди.

Тво -- рай

Тво -- рай

Гласъ Ѧ. Ди.

Гласъ Ѧ. Ди.

Гласъ Ѧ. Ди.

аг - -

Гласъ Ѧ. Ди.

ге...

Гласъ Ѧ. Ди.

аг

ге -- лы

Сво -- а

Гласъ Ѧ. Ди.

ПЛА - МЕНЬ _____ ѿ - - - - -

ГНЕН... ПЛА - - -

МЕНЬ _____ ѿ... _____

_____ ѿ - - ГНЕН... _____ ѿ - ГНЕН - - НЫИ, - - - -

А ѿ _____ ѿл - ли - лѡ - - ї - а. _____

_____ А

**Во вторникъ и на светиитѣ
ѿ Николаѡ Протоѡалта Смирненскагѡ
(скратено ѿ Д. Зл. Градѡборскагѡ)**

Гласъ З. ѿ Зо.

Вѣ па... _____

Вѣ па... _____

دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ

دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ

دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ
- - - - - ۛۛۛ... - - - - - ۛۛۛ - - - - -

دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ
- - - - - ۛۛۛ - - - - - ۛۛۛ

دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ
- - - - - ۛۛۛ... - - - - - ۛۛۛ...

دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ

دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ
- - - - - ۛۛۛ - - - - - ۛۛۛ - - - - - ۛۛۛ - - - - - ۛۛۛ

دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ

دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ

دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ دُرُودٌ

Handwritten musical notation on a five-line staff.

Handwritten musical notation on a five-line staff.

----- вѣ...-----пра-

Handwritten musical notation on a five-line staff.

----- вѣд -- никъ, _____ аѡ - ли - ѡѡ - - ї - а.-----

Handwritten musical notation on a five-line staff.

Въ Среда и на Богород. праздници
од Димитріа Златанова - Градоворскагѡ
Гласъ ѡ. ѡ Па.

Handwritten musical notation on a five-line staff.

Ча -

Handwritten musical notation on a five-line staff.

Handwritten musical notation on a five-line staff.

Handwritten musical notation on a five-line staff.

Handwritten musical notation on a five-line staff.

... ..
... ..
... ..

... .. ш8

... .. спа - се - - - - -

... .. ні - - - - - а прі - - и - м8,

... ..

... .. прі...

... ..

... ..

... .. спа - се - - ні - - а прі - и - м8,

... .. и и - - - - -

Handwritten musical notation on a staff.

во

Handwritten musical notation on a staff.

всю

зе

млю

Handwritten musical notation on a staff.

й - зы...

Handwritten musical notation on a staff.

й - зы

де

вѣ

Handwritten musical notation on a staff.

ца...

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

вѣ

Handwritten musical notation on a staff.

ца

Handwritten musical notation on a staff.

ні...

вѣ - ца

Handwritten musical notation on a staff.

ні

е

йхъ,

Създадено е с дъжд и слънце

И въ ко...

дъжд и слънце

Създадено е с дъжд и слънце

И въ кон --

Създадено е с дъжд и слънце

цы

все - ле...

Създадено е с дъжд и слънце

Създадено е с дъжд и слънце

все - лен - - - - ны - - -

Създадено е с дъжд и слънце

а гла - - - го...

Създадено е с дъжд и слънце

Създадено е с дъжд и слънце

Създадено е с дъжд и слънце

ГЛА - ГО...

ГЛА - ГО...

ГЛА - ГО...

ГЛА - ГО...

ГЛА -

ГО - - - - - ЛЫ

ГО - - - - - ЛЫ

ИХЪ,

ИХЪ,

АЛ - ЛИ - ЛЪ - - І - - - А.

АЛ - ЛИ - ЛЪ - - І - - - А.

И

На Богоавленіе. ѿ Д. Зл. Градворскагѡ

Гласъ дѣ. Ди.

И - ВИ...

И - ВИ...

И - ВИ...

всѣмъ чѣ - ло - вѣ...

чѣ - ло - - вѣ

_____ всѣхъ

чѣ - ло - вѣ - - - кмъ, _____

_____ ал - ли -

_____ ѿ - - - - і - - а.

На Благовѣщеніє, ѿ Николаѣ Прот. Смирненскагѡ.

(скратено ѿ Д. Зл. Градоворскагѡ)

Гласъ а. ѿ Па.

И... _____

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef, featuring various notes and rests.

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef, featuring various notes and rests.

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef, featuring various notes and rests.

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef, featuring various notes and rests.

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef, featuring various notes and rests.

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef, featuring various notes and rests.

Из - бра,

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef, featuring various notes and rests.

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef, featuring various notes and rests.

из - бра

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef, featuring various notes and rests.

Го...

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef, featuring various notes and rests.

Го... Го - сподь,

Гі...
Гі...

Си - w - - на, и иъ - во...

и иъ - во - - - ли ê - - гw въ жи-ли...

въ жи-ли - - - - - це

се-вѣ, ал - ли - л8 - - - - і - - -

а.

На Връбница - Недѣла Ваид. Гласъ д̄. Ди.
Ѡ Димитріа Златанова Градобрскагw.

Бла - го - сло - венъ,

Бла - го - сло - венъ,

Бла - го - сло - венъ,

Бла - го - сло - венъ,

Бла - го - сло - венъ,

Бла - го - сло - венъ,

Бла - го - сло - венъ,

Бла - го - сло - венъ,

Бла - го - - сло - венъ,

Бла - - го - сло - венъ,

Бла - - го - сло - венъ,

Гла - дый,

Гла - дый,

Гла - дый,

На Възкресеніє Хрісто̀во. Гласъ а́. $\frac{L}{q}$ Па.
 Ѡ Димитріа Златанова Градѡворскагѡ.

Гласъ а́. $\frac{L}{q}$ Па.

Тѣ...

Гласъ а́. $\frac{L}{q}$ Па.

Гласъ а́. $\frac{L}{q}$ Па.

Гласъ а́. $\frac{L}{q}$ Па.

Гласъ а́. $\frac{L}{q}$ Па.

Гласъ а́. $\frac{L}{q}$ Па.

Гласъ а́. $\frac{L}{q}$ Па.

Гласъ а́. $\frac{L}{q}$ Па.

Тѣ...

Гласъ а́. $\frac{L}{q}$ Па.

Тѣ - - ло Хрі - - - - сто - - - во

прі - и - ми...

прі-и - ми - - -

те, _____ іс - то - - - - -

чни - - ка _____ без - сме...

без-

смер - - тна - - - - - гв _____ без- смер - - тна - -

гв _____ вк8...

без - - смер - - - - - тна - - гв вк8 - - си - -

те, _____

Handwritten musical notation on a staff.

ме, Го

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

спо... Го спо да, хва

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

ли, хва ли Бо...

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Бо...

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Бо

Handwritten musical notation on a staff.

га тво е го,

Handwritten musical notation on a staff.

Gī - - w - - - ne,

Handwritten musical notation on a staff.

âł - łł - łł - - - ĩ - - - - - a.

Handwritten musical notation on a staff.

На Пѣтдесѣтницы. Гласъ ѿ. 30.
Ѡ Димитрїѡ Златанова Градоборскагѡ.

Handwritten musical notation on a staff.

Л8х,

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

на зе...

Handwritten musical notation on a staff.

на зе...

Handwritten musical notation on a staff.

на зе - - - - -

Handwritten musical notation on a staff.

млю, на зе - - - - - млю

Handwritten musical notation on a staff.

пра - - - - - вѢ, ал - ли - лѢ - - -

Handwritten musical notation on a staff.

ї - - - - - а.

Handwritten musical notation on a staff.

На Всѣхъ Свѣтыхъ. Гласъ Ѳ. $\lambda\delta\iota$ Ми.
Ѡ Николаѣ Протоѡалта Смирненскагѡ

Handwritten musical notation on a staff.

Ра...

Handwritten musical notation on a staff.

6
λ

6
λ

6
λ

6
λ

6
λ

6
λ

6
λ

6
λ

6
λ

6
λ

ВЕ - - - - - ДНІ -

и ѿ Го - - - - - спо...

у Го - - - - - спо - - дѣ, пра...

пра - - - - - вымъ - - - - - по...

по - - до - - - - - ба...

— — — — — ст8 — — — — — ю —

— — — — — свѣ... —

— — — — — свѣ — — — — — тло... —

— — — — — свѣ — — — — —

— — — — — тло — — — — — стей — — — — — сол... —

— — — — —

— — — — — сол — — — — — неч — — — — — нвхъ, —

— — — — — иъ... —

— — — — — иъ — ба... —

— — — — —

Handwritten Cyrillic script on a single line.

Handwritten Cyrillic script on a single line.

Handwritten Cyrillic script on a single line.

ЙЗ - - БА - - - - - - - - - - - ВЛЪ - Ш8 - Ю

Handwritten Cyrillic script on a single line.

НАСЪ

Ѡ

Handwritten Cyrillic script on a single line.

Ѡ КЛА...

Handwritten Cyrillic script on a single line.

Handwritten Cyrillic script on a single line.

Handwritten Cyrillic script on a single line.

Handwritten Cyrillic script on a single line.

Handwritten Cyrillic script on a single line.

Ѡ

Създайте си дом, в който да живеете щастливо.

пѣ - - - снѣ - ми

Създайте си дом, в който да живеете щастливо.

Създайте си дом, в който да живеете щастливо.

поч - тимъ,

Създайте си дом, в който да живеете щастливо.

пѣ - - - - - снѣ -

Създайте си дом, в който да живеете щастливо.

- - - ми по...

Създайте си дом, в който да живеете щастливо.

поч - тимъ, пѣ - - - - -

Създайте си дом, в който да живеете щастливо.

- - - снѣ - - ми поч - тимъ,

Създайте си дом, в който да живеете щастливо.

пѣ - - - - снѣ - - ми

Създайте си дом, в който да живеете щастливо.

по... поч - - - тимъ.

Създайте си дом, в който да живеете щастливо.

Handwritten musical notation on a single staff.

Handwritten musical notation on a single staff.

Te, te, te, te, te - ri - re, re, re, ri, ri,

Handwritten musical notation on a single staff.

rem, te - -

Handwritten musical notation on a single staff.

ri - re, re - - ri - - re - re - rem. Te - - - ri - - re, - -

Handwritten musical notation on a single staff.

ri - ri - rem. Te - ri - - re - re, te - - ri - re, re - -

Handwritten musical notation on a single staff.

ri - - - - - rem, ri - re - - ri - - - - - rem. - - - - -

Handwritten musical notation on a single staff.

Te - re - - ri - re - re - - ri - - re - - ri - ri - re - - ri -

Handwritten musical notation on a single staff.

- rem. Te - re - re - - re, te - - - - - ri - re

Handwritten musical notation on a single staff.

- - ri - re - - - ri - - rem. Te - - - - - ri - - - rem, -

Handwritten musical notation on a single staff.

- - re - - ri - - - - rem, te - re - ri - re - - ri - -

рѣм. Те - - рѣ - - ри - - - рѣм, те - рѣ - рѣ - ри - рѣ - -

ри - - ри - - - рѣ - - ри - - ри - рѣм. Те - - ри - рѣм,

Те - рѣ - рѣ - ри - рѣ - - - рѣм, те - рѣ - - ри - рѣм, ри -

рѣ - - ри - - ри - рѣм, те - - ри - - рѣм, те -

ри - рѣ - - ри - рѣ - - ри - рѣ - - ри - ри - ри - рѣ - - - рѣ -

ри - рѣм. Те - - рѣ - - ри-ри-ри-рѣм, те - - ри-ри-рѣ - - рѣ -

ри - рѣ - - рѣм, те-рѣ - - ри - - рѣ - - ри - - рѣм, те - - рѣ -

ри - - рѣм. Те - - ри - рѣ - - - рѣ - - - - рѣм, те - -

- рѣ - - ри - рѣ - - рѣм, те-ри - рѣ - ри -

рѣ - - ри - -

(На ова место недостигаат две страници од примерокот на зборникот на Димитар Златанов - Градоборски, со којшто располага редакторот на ова издание).

..... ρε - - ρεμ._____

Те - - ри - - ρε - - ри - ρε - - ри - ρε - - ри - - - ρεμ._____ Те -

- ри - - ρε - ри - ρε - ρεμ, те - - ри - ρε - - - ри - - ри - ри -

ρε ρε - - ρε - - ри - - ρε - ρε - - ρε - - ри - ρε - - - ри - ρεμ._____

Те - - ρε - ρε - ρε, _____ те - - ри - - ρε - ρεμ. Те -

те - - ри - - ρε - - ρεμ. Те - - ри - - ρε, те - - ри - ρεμ.

Те - - те - те - - - - те, те - - ρε - - ри - ρεμ, те - - ρε - -

ри - - ρεμ, _____ те - ρε - ри - - ρε - - - ρεμ, - те - ри -

- ρε - - ρε - - ρε - - ρε - - ρε - - ρε - - ρε - - ρε - - ρεμ, _____

те - - ри - ре - - ре - ре - - ри - - рем. _____ Те - ре -

ре - рѡ - - - - тем, _____ те - ре - ри - ре - - ри - - ре - -

ри - - ре - - ре - рем, ре - ри - ре-ри-ри-ри-ре-рем, те - ре - - рѡ,

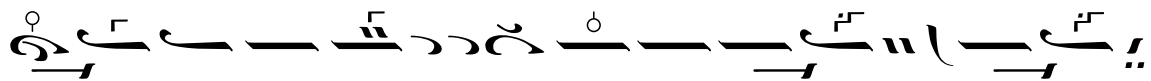
_____ те-ри - ре - ре - ре - - ри - - ри - ре - - - ре - -

ри - - - - рем. _____ Пѣ - - снь - - ми _____ поч-

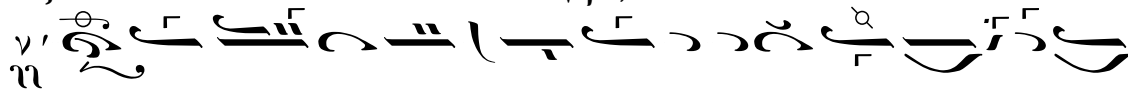
тимъ, _____ поч- тимъ. _____

Господи, силою Твоею. Гласъ ѱ. $\lambda\sigma\lambda$ *Ми.*
Ѡ Симона Явааноса Протопсалта.
(Коригирано од Д. Злат. Градоборски)

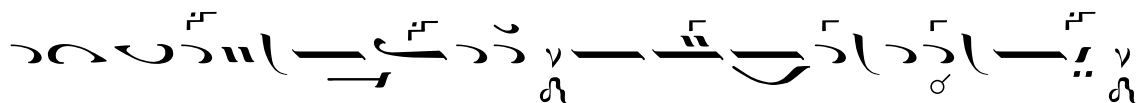
Го - - спо - - ди, си - - ло - ю Тво - - е - - ю

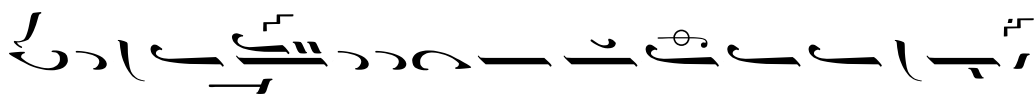
воꝛ - - ве - се - ли - - тса́ царь, _____

и́ _____ ѡ спа - се - нї - и Тво - емъ воꝛ - ра - - дѡ -

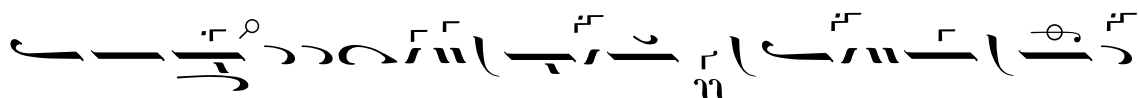
- ет - са _____ съ - - лш. Ял - ли - лѡ - - ї - - а. _____

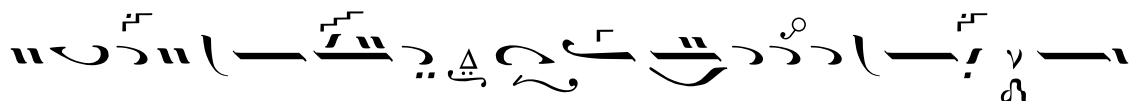
И́ - кш да - - - - - си ѐ - мѡ бла - го - сло - ве - -

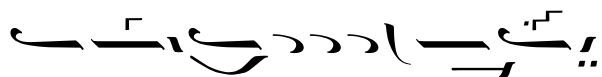
- - нї - е во вѣкѣ _____ вѣ - - - - - ка, воꝛ - ве -

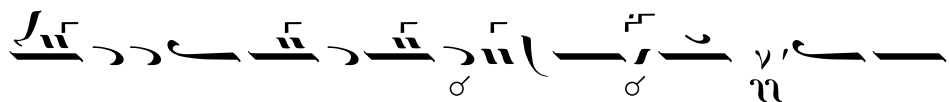
се - ли - - - - - ши _____ ѐ - го _____ ра - - - - -

- до - - сти - - ю съли - - цемъ _____ Тво - имъ. _____ Ял -

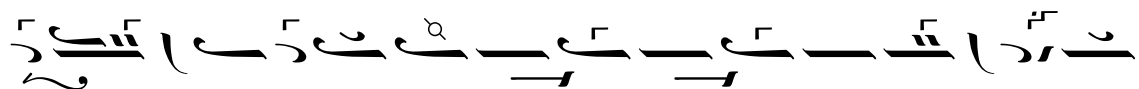
ли - - лѡ - - ї - - а _____

И́ - - кш царь _____ ѡѣ - по -

ва - - етъ _____ на _____ Го - - спо - - да, и́ ми - - - - - ло -

- - - стї - - ю Вы - шна - - - - - гв_____

не по - дви - - - жи - - тса._____ ил - ли - - л8-

- - - і - - а._____

у
а

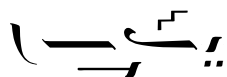
Воз - не - си - - - са,_____ Го - - спо - - ди, си - - -

- ло - - ю_____ Тво - - е - - ю, вос - по - - емъ_____ и по-

емъ_____ си - - лы Тво - - - а._____ ил - ли - - л8 - - і - -

а._____

у
а

Гла - - ва От - ц8,_____ и Св8 - - то - - м8 Д8-

- - - х8.

у
а

И ны - нѣ_____ и при - снѡ, и во вѣ - - ки_____ вѣ-

КѢВЪ, АМНЬ.

у
а

КѢВЪ, АМНЬ.

ЯЛ - ЛИ - - ЛЪ - - І - - А, АЛ - ЛИ - ЛЪ - - І - - А,

ЯЛ - ЛИ - - ЛЪ - - І - - А, АЛ - ЛИ - ЛЪ - - І - - А,

АЛ - ЛИ - ЛЪ - І - А. СЛА - - ВА ТѢ - - ВЪ, ГО - - СПО - -

АЛ - ЛИ - ЛЪ - І - А. СЛА - - ВА ТѢ - - ВЪ, ГО - - СПО - -

ДИ, ОУ - ПО - ВА - - НІ - - Е НА - - ШЕ, СЛА - - ВА ТѢ -

ДИ, ОУ - ПО - ВА - - НІ - - Е НА - - ШЕ, СЛА - - ВА ТѢ -

ВЪ. _____

ВЪ. _____

КОНЕЦЪ
и Богъ Всемогущемъ
благодареніе,
и слава

СОДРЖИНА

Прв дел

ДИМИТАР ЗЛАТАНОВ – ГРАДОБОРСКИ

I. РЕФОРМАТА НА ИСТОЧНОТО ЦРКОВНО ПЕЕЊЕ

<i>Генезајта на ‘новиот музички систем’</i>	7
<i>Тројцајта учители</i>	9
Хрисант Прусенски (+1843).....	9
Григориј Протопсалт (+1822)	10
Хурмузиј Харофилакс (+1840).....	11
<i>За источното црковно пеење</i>	12

II. ПРЕРОДБЕНСКИТЕ ПРОЦЕСИ ВО МАКЕДОНИЈА

<i>Борбата за словенски бо̀гослужбен јазик</i>	14
<i>Романтизмот во Македонија</i>	16
<i>Релациите со црковното пеење во Бугарија</i>	18
<i>Хрисанџовата реформа во Македонија</i>	20

III. ДИМИТАР ЗЛАТАНОВ – ГРАДОБОРСКИ (+1887) 22 |

<i>Епизоди од живото</i>	23
<i>Солунската пеачка школа</i>	26
<i>Музичкото творештво на словенски јазик</i>	27
<i>Музичкиот зборник</i>	29
<i>Тројцајта ансамбли</i>	32
<i>Црковно-музичкиот јазик на Градоборски</i>	33
<i>Заклучок</i>	37

Белешка за редакторот

39

Цитирана литература

40

ПОСЛѢДОВАНИЕ НА БОЖЕСТВЕННАТА ЛИТУРГІА

(превод од грчки Јане Коцабашија)

а) Литургија на Св. Иоанъ Златоустъ.

Входное. Гласъ в̄.	43
Дѣва днесъ. Гласъ г̄.	44
Трисвѣтое. Гласъ в̄.	45
Сила. Ѡ Г. Критскагѡ. Гласъ в̄.	46
Дрѡго Ѡ Д. Зл. Градобрскагѡ. Гласъ в̄.	48
Дрѡго. Гласъ а̄.	50
На владичните праздници. Гласъ е̄.	53
На праздн. Честнагѡ Креста Ѡ Д. Зл. Градобрскагѡ. Гласъ в̄.	56
Иллиѡѡ Ѡ Ивана Протѡѡалта. Гласъ е̄.	58
Гласъ в̄.	60
Гласъ е̄.	60
Послѣ евангеліето. Гласъ д̄.	60
При сѡдѡжѡ свѡщеноначалника. Гласъ д̄.	61
Господи помилѡѡи. Гласъ е̄.	61
Дрѡго. Гласъ в̄.	62
Дрѡго. Гласъ г̄.	62
Дрѡго. Гласъ ѡ̄.	63
Дрѡго. Гласъ з̄.	63
Дрѡго. Гласъ з̄. аджем.	64

Херѡвѡка на сите гласови.

Гласъ а̄.	64
Гласъ в̄.	68
Гласъ г̄.	70
Гласъ д̄.	73
Гласъ е̄.	75
Гласъ ѡ̄.	78
Гласъ з̄.	80
Гласъ ѡ̄.	82

На Великій Четверток, вмѣсто херѡвѡко Ѡ Д. Зл. Градобрскагѡ.

Гласъ в̄.	84
----------------	----

На Бел. Сѡжвота, вмѣсто херѡвѡко Ѡ Иакѡѡа Протѡѡалта.

Гласъ е̄.	88
----------------	----

Оѡ сѡдѡжѡ свѡщеноначалника. Возлюблю, Тѡ Господи. Ѡ Градобрскагѡ.

Гласъ е̄.	90
----------------	----

Достойно есть ѿ европскоѿ ѿ Д. Зл. Градворскагѡ.	
Гласъ ѿ.	93
Возлюблю Тѡ, Господи.	
Гласъ ѿ. Вселик.	94
Достойно есть ѿ З. Я. Зафиропѡса.	
Гласъ ѿ.	97
Возлюблю тѡ, Господи. Негово.	
Гласъ ѿ.	99
Достойно есть ѿ Георгіа Костѡрскагѡ (Беѡс)	
Гласъ ѿ.	102
Достойно есть ѿ Т. Хр. Герѡни	
Гласъ ѿ.	104
Достойно есть ѿ Сисаниѡс Владика Мелети	
Гласъ ѿ.	105
Достойно есть (аноним.)	
Гласъ ѿ.	106
Достойно есть ѿ Д. Зл. Градворскагѡ.	
Гласъ ѿ.	108
Достойно есть ѿ Т. Хр. Герѡни.	
Гласъ ѿ.	110
Достойно есть ѿ Никола Дѡшка.	
Гласъ ѿ.	112
Достойно есть ѿ Т. Хр. Герѡни	
Гласъ ѿ.	113
Достойно есть ѿ Д. Зл. Градворскагѡ.	
Гласъ ѿ.	115
Гласъ ѿ.	116
Гласъ ѿ.	118

Ирмоси, вмѣсто Достойно есть.

На Успеніе. Гласъ ѿ.	120
На Рождество Хрістово. Гласъ ѿ.	121
Дрѡго. Гласъ ѿ.	121
На Великъ-день. Яггелъ воіѡше. Гласъ ѿ.	123
Свѣтисѡ, свѣтисѡ. Гласъ ѿ.	124
На Ѳомина Неделѡ. Гласъ ѿ.	125
На Богодвленіе. Гласъ ѿ.	126
Дрѡго. Гласъ ѿ.	127
На Срѣтеніе. Гласъ ѿ.	128
Дрѡго. Гласъ ѿ.	129

Икатистъ на Прѣсв. Богородица съ канонъ.	
Гласъ д̄. легетос.	130
На Благовѣщеніе. Гласъ д̄.	131
На Прѣвображеніе. Гласъ д̄.	133
На Върбница. Гласъ д̄.	134
На Св. Троица. Гласъ д̄.	135
На Вознесеніе. Гласъ є.	136
На Падесатници. Гласъ з.	137
На Кръстовъ-день. Гласъ ѱ.	138

в) Литѳргія на Великагѡ Василіа

Свѣтъ, свѣтъ, свѣтъ. Гласъ б̄.	139
Тебе поемъ. Гласъ б̄...	142
Ложесна бо твоѡ. Гласъ а̄. тетрафон.	144
Ѡ тебѣ радѣтсѡ. Гласъ ѱ.	147

в) Литѳргія преждѣсѡщенихъ.

Нынѣ силы, Ѡ П. Лампадаріа. Гласъ ѕ̄.	149
Дрѳго Ѡ Д. Зл. Градобрски.	
Гласъ є̄.	151
Гласъ д̄.	153
Гласъ ѱ.	156
Вкѳсите, Ѡ Йван Клада, Гласъ є̄.	157

Причасны недѣлны

Ѡ Димитріа Златанова Градобрскагѡ.	
Гласъ а̄.	159
Гласъ б̄.	161
Гласъ г̄.	163
Гласъ д̄.	166
Гласъ є̄.	169
Гласъ ѕ̄.	170
Гласъ з̄.	173
Гласъ ѱ.	175

Причастны сѣдмичны

Въ понеделникъ и на аггелскитѣ праздници, Ѡ Гр. Протопсалт.	
Гласъ д̄.	178
Въ вторникъ и на светиитѣ Ѡ Н. Протопсалта Смирненскагѡ.	
Гласъ з̄.	180

Въ среда и на Богородичните празници Ѡ Д. Зл. Градоторскагѡ.	
Гласъ ѧ̄.	183
Въ четвѣртокъ и на св. Апостоли Ѡ Н. Протопсалта Смирненскагѡ.	
Гласъ Ѩ̄.	186

Причастни прѣзъ цѣлата година

На Богодвлєніє, Ѡ Д. Зл. Градоторскагѡ	
Гласъ ѧ̄.	189
На Благовѣщеніє, Ѡ Н. Пр. Смирненскагѡ.	
Гласъ ѧ̄.	191
На Врѣвница – Недѣла Баиѧ, Ѡ Д. Зл. Градоторскагѡ.	
Гласъ ѧ̄.	193
На Възкрєсенієто Хрїстово, Ѡ Д. Зл. Градоторскагѡ.	
Гласъ ѧ̄.	195
Гласъ ѧ̄.	198
Гласъ ѣ̄.	200
Гласъ Ѩ̄.	202
Въшнѡю небєсъ, Ѡ Д. Зл. Градоторскагѡ.	
Гласъ Ѩ̄.	206
Господи, силою Твоею, Ѡ Симона Яваноса Протопсалта.	
Гласъ Ѩ̄.	216